

Suplimentul DE CULTURĂ

1.50 lei

ACTUALITATE:

Ministerul Culturii va plăti chiria unui târg de carte chiar dacă nu al AER-ului, **pag. 2**

ROMÂNII E DEȘTEPȚI:

„Controverse pe Amazon“ de Radu Pavel Gheo, **pag. 3**

SCRISOARE PENTRU MELOMANI:

„Despre muzică și memorie“ de Victor Eskenasy, **pag. 13**

Citiți-ne online la www.polirom.ro/supliment.html

Nr. 75 • 6-12 mai 2006 • SĂPTĂMÎNAL REALIZAT DE EDITURA POLIROM, „ZIARUL DE IAȘI“ ȘI „GAZETA DE SUD“ • APARE SÎMBĂTA • E-MAIL: supliment@polirom.ro

„«Pledoaria mea pentru poezie» am vrut să fie pe cât de haioasă, pe atât de serioasă“

Un interviu cu scriitoarea Simona Popescu realizat de Robert Bălan

PAGINILE
8-9

Un artist al scalpării:
T.S. Khasis

PAGINILE
6-7

CRONICĂ DE CARTE: Doris Mironescu despre *Arta scalpării* de T.S. Khasis

Prima parte a dezbaterii

Muzeele – mai mult decât istorie la conservă?

Sînt muzeele niște instituții perimate? Care sînt problemele cele mai acute cu care se confruntă muzeele astăzi? Au acestea o problemă de adaptare la cerințele societății contemporane? Răspund în prima parte a dosarului „Suplimentului de cultură“ Adrian

Cioflîncă (istoric), Raluca Bem Neamu (de la Muzeul Național de Artă al României), Victor Simion (istoric de artă, expert la Centrul de Pregătire Profesională în Cultură, București) și Dorin Dobrinu (cercetător la Institutul de Istorie „A.D. Xenopol“ din Iași).

Un dosar de Adrian Cioflîncă și Emilia Chiscop în PAGINILE **10-12**

„Suplimentul de cultură“ – acum și în întreaga Oltenie

Începînd din această săptămînă, și cititorii cotidianului „Gazeta de Sud“ primesc gratuit primul magazin cultural din România, „Suplimentul de cultură“, un săptămînal conceput la Iași de Editura Polirom și „Ziarul de Iași“ și care apare din noiembrie 2004. Ocazie cu care ne reafirmăm identitatea: sîntem un săptămînal cultural alert, care surprinde actualitatea pe o piață dominată de publicații ce nu țin pasul întotdeauna cu evenimentele la zi. „Suplimentul“ a dovedit cu prisosință într-un an și jumătate de existență că nu este doar revista unei edituri, ci este o publicație cu un discurs articulat, care a stîrnit nenumărate simpatii, dar și serioase antipatii. Sîntem „frivoli“ pentru o parte a elitei, *cool* pentru o parte a scenei contemporane, dinamici pentru cei mai mulți dintre cititori.

Pe lîngă cărți și informații cotidiene, săptămînal, Editura Polirom, „Ziarul de Iași“, iar din 6 mai și „Gazeta de Sud“ doresc să vă ofere ceva în plus, un supliment. Un „ceva“ pe care noi l-am numit simplu chiar așa: „Suplimentul de cultură“.

E mai mult decît poezie, e matematică

Ajunsă deja la a zecea ediție, „National Poetry Month“ a fost creată de Academia Poeților Americani (Academy of American Poets), cu scopul declarat de a aduce mai mulți poeți în atenția publicului.

Un articol de Casiana Ioniță în PAGINA

4

Lucian Dan TEODOROVICI

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Markó Béla, poet în România

Domnul Markó Béla este, printre altele, poet în România. Poeți în România mai sînt mulți alții, unii mai talentați decît domnul Markó Béla, dar mai puțin norocoși: ei nu se află la guvernare de ani buni (și pentru ani buni de-acum încolo, la cum merg lucrurile), prin urmare, editurile, chiar dacă în ultimul timp s-au arătat mai interesate de soarta lor și a lucrărilor lor, nu-și pot permite să-i plătească în avans pentru a sta liniștiți și a-și scrie opera. Pe domnul Markó Béla însă o editură din Transilvania l-a plătit cu aproape 30.000 de euro pentru cărțile de poezie pe care le va scrie. După părerea mea, este o editură sinucigașă, cu un patron care n-are pic de nas în afaceri editoriale, căci nu-și va recupera niciodată investiția. Dar părerea mea, evident, nu contează.

Contează însă părerea domnului Béla. Care s-a gândit că oamenii, neștiind cum stau lucrurile pe piața editorială, îl vor crede dacă va veni cu o asemenea abracadabrantă explicație pentru cei aproape 30.000 de euro răsăriți inexplicabil în conturile proprii. Asta în condițiile în care domnul Markó Béla nu are în plan să scrie nici vreun jurnal în care să dezvăluie cine știe ce dedesubturi politice, nici măcar vreun roman telenovelistic. Ci poezii! Sigur, nimic nu-l oprește pe șeful UDMR să spună, în zilele următoare, că de fapt are de gînd să vorbească în versuri despre amanta vreunui președinte român, despre mătușa lui Adrian Năstase sau despre flota lui Traian Băsescu. Dar chiar și așa mă tem că editorul misterios nu prea are simțul realității.

De altfel, sesizînd brusc că românii nu-s chiar într-atît de necunosători în ale poeziei, mă rog, în banii care se cîștigă pe poezie, Markó Béla s-a replit și a învîrtit-o ca la Ploiești, explicînd la un post de radio că, de fapt, editura, pe care eu aș continua să o consider sinucigașă dacă într-adevăr există, este din Ungaria. Că președintele UDMR a reușit să confunde Transilvania cu Ungaria n-ar fi tocmai mare lucru, s-a mai întîmplat. Surprinzător însă e faptul că domnul Béla mută în Ungaria interesul imens pentru poezie pe care, într-o primă etapă, și-l închipuise în România. În Ungaria, unde un editor poate, într-adevăr, să susțină cu date certe că tirajul mediu al cărților este peste cel din țara noastră, dar același editor ar fi nebun să spună că brandul poetic Markó Béla, unul mult mai puțin cunoscut chiar decît în România, ar putea aduce un profit care să acopere cei 30.000 de euro. Pentru o comparație, în România, un tiraj de 1.000 de exemplare la o carte de poezie este deja unul bun. În Ungaria, la un tiraj de 5.000 de exemplare, să spunem (care e absolut uriaș pentru o carte de poezie oriunde în lume și nerealist deci pentru patronul unei edituri), chiar în cazul în care se epuizează, tot ar fi nevoie de vreo patru cărți pentru ca editura să-și acopere, din profit, suma investită în autor. Nicidecum să facă profit suplimentar. Și-atunci, să nu ne vină să rîdem?

Să nu ne vină. Pentru că nu mai e deloc de rîs. UDMR a fost, de multe ori, ținta invidiilor românești, mai mult sau mai puțin verzi, dat fiind că părea formațiunea cea mai eficientă și cea mai decentă de pe scena noastră politică. Și, unii dintre noi, care n-au găsit o miză în a considera, cu orice preț, că maghiarii ne sînt adversari, au avut chiar puterea de a admira acest partid, pentru că părea singurul neatins de corupție și de interese meschine: el părea să-și vadă, pur și simplu, cu succes, de interesul politic al etniei pe care o reprezintă. Astăzi însă UDMR-ul ne oferă posibilitatea să ne gîndim că a avut și are și o altă față. Una care mai lovește o dată în încrederea, și așa extrem de redusă, pe care o avem în tot ceea ce înseamnă partid politic în România.

Ziua Dansului – sărbătorită cu film, literatură și fotografie

„CNDB dansează! – instalație coregrafică“ – acesta a fost titlul evenimentului cu care recent înființata instituție dedicată dansului a ales să sărbătorească Ziua Internațională a acestei arte. Și, într-adevăr, artiștii participanți la Centru au dansat, însă ceea ce a făcut cu atît mai interesantă acea perioadă de o oră a zilei de 29 aprilie a fost multitudinea de evenimente artistice desfășurate, care aveau ca punct central dansul. De altfel, în cadrul acestei instalații nu s-a prezentat decît un singur spectacol propriu-zis, cel al Companiei Orion Balet. În rest, improvizații, film, literatură, fotografie.

Robert Bălan

Practic, artiștii au folosit aproape fiecare colțșor al Centrului Național al Dansului din București. În depozit, coregraful Manuel Pelmuș a stat timp de o oră și i-a privit pe cei care intrau acolo. Altul, cu o servietă, era căzut în ușa biroului directorului. Pe scări sau în săli sau pe holuri, în spații marcate doar cu ajutorul unei benzi adezive, diversi artiști dansau, se odihneau, descompuneau și recompuneau spațiul. În sala de proiecții rulau filme de video-dans, iar pe televizoare se puteau vedea înregistrări ale unor spectacole mai vechi.

Totodată, ziua a marcat și finalul primei părți a proiectului „Corporealități“, în care artiștii din diferite domenii au fost invitați să ia parte la activitățile desfășurate la Centru. Cristian Crisbășan și-a prezentat colajul fotografic realizat în timpul repeti-

țiilor, iar Claudiu Cobilanschi ne-a arătat instantaneele sale prin intermediul video-proiecției. Dacă Adriana Gheorghe a preferat să pună spectatorul să privească o înregistrare video în care era citit textul pe care l-a scris în urma acestei experiențe, Adrian Schiop și Simona Popescu au ales o soluție mult mai simplă. Și-au pus lucrările pe jos și fiecare vizitator interesat putea petrece acolo la lumina unei veioze cît timp dorea pentru a le citi.

Elena Vlădăreanu a invitat curioșii să scotocească prin geanta personajului imaginat de ea în urma acestei experiențe. Acolo, în geanta Cristinei, pe lângă obiectele personale, se găsea și agenda-jurnal a personajului. Iar dacă era prea mare inghesuală la scotocitul prin geantă, gîndurile Cristinei puteau fi citite oricum pe foile prinse de perete.

„Centrul Național al Dansului este o instituție în subordinea Ministerului Culturii și Cul-

Artiștii s-au folosit de fiecare colț din Centrul Dansului – chiar și de „biroul directorului“

lor“, ne spunea un afiș pus la intrare și realizat de Mihaela Michailov, unul dintre coordonatorii proiectului. Dar, atenție, „Ministerul Culturii este un corp biro-tradițio-cefalic... un zmeu cu aripi din cravate scrobite. Ministerașii sînt niște tipi grei. Au

costume gri“. Acest afiș era primul impact cu lumea pe care urma să o descoperi în acea oră, timp insuficient pentru a asista, a citi, a privi toate elementele acestei impresionante instalații. Dar dacă ar fi fost mai mult poate ajungeam să ne plictisim.

Ziua Internațională a Dansului a fost stabilită în 1982 de Comitetul Internațional al Dansului din cadrul Institutului Internațional de Teatru. Data de 29 aprilie reprezintă ziua de naștere a lui Jean-Georges Noverre (1727-1810), considerat creatorul baletului modern.

© foto: Cristian Crisbășan

Gîndită ca un traseu inițiativ în tainele dansului contemporan, manifestarea organizată la CNDB pentru sărbătorirea Zilei mondiale a dansului a propus celor câțiva zeci de spectatori mai multe instalații dedicate mișcării corpului prin spațiu.

Ministerul Culturii va plăti chiria unui tîrg de carte, chiar dacă nu al AER-ului

Săptămîna trecută a reizbucnit conflictul între Ministerul Culturii și Cultelor (MCC) și Asociația Editorilor din România (AER) privind organizarea tîrgului de carte din această vară. Președintele AER, Gabriel Liiceanu, și Ioan Onisei (foto), secretar de stat în MCC, s-au acuzat reciproc prin intermediul comunicatelor de presă.

Pe 26 aprilie, secretarul de stat Ioan Onisei declara pentru Mediafax că sprijinul financiar pe care MCC ar urma să-l acorde tîrgului de carte din vară, prin plata chiriei spațiului, este incert. Onisei, alături de o serie de asociații de editori și difuzori au reclamat „lipsa de transparență“ a organizatorului. „Diferența dintre chiria spațiului și chiria pe care o solicită AER editurilor care vor să participe la tîrg este un profit care nu este al editurilor“, a afirmat Ioan Onisei. „Dacă MCC va plăti 10 euro pe metru pătrat pentru închirierea spațiului de la Romexpo, AER le-a cerut editorilor 52-53 euro pe metru pătrat“, susține secretarul de stat. La rîndul lor, unele asociații de editori au fost nemulțumite că la cea mai recentă întîlnire de la mi-

nister, desfășurată săptămîna trecută, AER nu a participat și nu a prezentat informațiile financiare.

A urmat replica președintelui AER, Gabriel Liiceanu, pe 1 mai. Liiceanu a respins ideea că AER ar organiza Bookfest pentru a obține profit și consideră că sabotează inițiativa acestui Salon al Cărții. „Este profund imoral ca ministerul, prin persoana secretarului său de stat, să recurgă la o diversiune precară, sugerînd că ministerul nu ar mai da banii nu pentru că nu și-a făcut la timp și corect socotelile“, a declarat Liiceanu, care a explicat astfel diferența între prețul chiriei plătite de MCC și cel cerut de AER expozanților: „AER nu le închiriază expozanților o suprafață goală de pămînt sau de beton. (...) Taxa de

participare propusă expozanților reflectă toate cheltuielile organizatorice“.

Ioan Onisei: „O bătaie de joc“

O zi mai tîrziu, a venit răspunsul lui Ioan Onisei, care a acuzat AER că nu și-a respectat angajamentele luate prin protocolul de organizare a „Bookfest“, respectiv de a informa celelalte asociații de editori despre bugetul tîrgului și de a repartiza „fără discriminare“ spațiile de expunere în cadrul tîrgului. „Asociațiile de editori s-au plîns de refuzul AER de a comunica date legate de organizarea tîrgului, de practicarea de către acesta a unei politici a faptului împlinit.“ Onisei a inventariat în cadrul comunicatului carențele organizatorice,

precum și cele ale regulamentului tîrgului, catalogînd drept „o bătaie de joc la adresa asociațiilor de editori și a MCC“ faptul că nimeni din boardul AER nu a participat la întîlnirea stabilită pentru 18 aprilie. Pe de altă parte, secretarul de stat a asigurat editorii că în bugetul ministerului este alocată suma de bani necesară închirierii spațiului de la Romexpo în vederea organizării unui tîrg de carte în vară, chiar dacă nu va fi cel al AER, în condițiile în care aceasta este contestat „de șase din cele șapte asociații de editori existente în România“.

AER a organizat o conferință de presă joi, 4 mai, după închiderea ediției.

George Onofrei

Craiova și Bucureștiul unite prin Shakespeare de Donnellan

Festivalul Internațional Shakespeare, care s-a extins, din acest an, de la Craiova la București, s-a deschis în capitală, vineri, 28 aprilie, cu spectacolul *A douăsprezecea noapte*, prezentat și în debutul manifestării la Craiova, pe data de 25 aprilie. Reprezentația, care a avut loc la Teatrul Odeon, a fost precedată de un moment festiv, cu participarea lui Radu Beligan, președinte de onoare al Festivalului Shakespeare și președinte de onoare al Institutului Internațional de Teatru, și a ministrului Culturii și Cultelor, Adrian Iorgulescu. Radu Beligan a rostit cuvântul de deschidere a Festivalului Shakespeare și la Craiova.

A douăsprezecea noapte este o producție a Festivalului Internațional Cehov de la Moscova, regizată de britanicul Declan Donnellan, cunoscut, de altfel, românilor prin montarea unui alt Shakespeare, *Cum vă place*, la propria companie, „Cheek by Jowl”. Donnellan și-a lansat în cadrul festivalului și volumul *Actorul și ținta. Reguli și instrumente pentru jocul teatral* (Editura Unitext, 2006). „Suplimentul de cultură” vă oferă în acest număr o cronică a spectacolului *A douăsprezecea noapte* și o scurtă recenzie a volumului *Actorul și ținta...* (SdC)

All you need is bossa nova love

Oana Stoica

Că actorii ruși sînt, în mare parte, excepționali, știm. Că englezii au umor, de asemenea. Că de la Declan Donnellan ne putem aștepta la tot felul de năstrușnicii, la fel. Astfel că bijuteria numită *A douăsprezecea noapte*, coproducție a Festivalului Internațional Cehov de la Moscova și a companiei „Cheek by Jowl” de la Londra în regia lui Declan Donnellan nu a fost o surpriză. Shakespeare e obsedat de dragoste, zice Donnellan, așa că spectacolul începe întunecat, cu decoruri și costume negre, tocmai potrivite cu lumea lipsită de iubire, îndoliată, sihăstrită din Iliria, dar se luminează, se deschide în a doua parte, cînd *love is in the air*.

Dualitatea elegantă a costumelor negre și crem se acordă cu dualitatea identităților. Trupa de actori este alcătuită doar din bărbați, lucru obișnuit la Donnellan, care insistă astfel pe ideea revenirii teatrului la forma sa inițială, în care actoria era o meserie exclusiv masculină. Ideea nu ține atît de istoria teatrului, cît de folosirea actorului

drept vehicul pentru rol (am mai auzit asta, nu?). Donnellan *sculptează* personajul în actor și nu mai contează că Olivia este interpretată de un bărbat, atît timp cît esența personalității ei este corect decodată. Și lucrul ăsta se întîmplă pentru că traveștiurile nu au nimic grosier, vulgar. Este un delicat balet al gesturilor care *fac* personajul, suprapus cu atitudinea actorului care *este* personajul.

Olivia are țintita unei mari doamne, distinse și conștiente de rangul ei, Viola este o *pretty woman* (așa cum Sir Andrew e o caricatură de *macho man*) care își exhibă gesturi voit bărbătești pentru a susține aparența masculinității, iar Maria face parte din categoria cameristelor care își imită stăpîna, cu un plus de istețime și un minus de eleganță. E savuroasă scena în care, lovită de Sir Toby, Maria plînge în pumni, în timp ce agresorul cîntă vinovat cu obrazul lipit de ceafa ei, în cel mai drăgăstos și delicat gest cu putință. Consolată cu votcă și țigări, ca o adevărată doamnă, Maria explodează într-un delicios număr de cîntat și dansat pe masă. Atmosfera

tușează pe alocuri relaxarea din *Unora le place jazzul*, numai că aici bossa nova face legea, iar travestiților le lipsesc machiajul strident și rochiile grotești ale lui Jack Lemmon și Tony Curtis. De altfel, începutul spectacolului, în care fiecare actor rostește primele cuvinte din monologul Violetei, „tatăl meu”, pune clar în ecuație convenția teatralității. Oricare dintre ei poate juca practic orice personaj, cei ce se aleg cu însemnele femininității aflîndu-se la mîna hazardului. Toate numerele muzicale, transformarea ad-hoc a actorilor într-o orchestră de bossa nova care cîntă și dansează profesionist (la fel ca bandul de jazz din *Romeo și Julieta* regizat de Bocsárdi László), recitalul afectat al lui Feste care iese din scenă cu buchetul de flori aferent ca o primadonă au eleganța simplității. Nimic nu e forțat, îngroșat, fals în spectacolul lui Donnellan, asta și datorită excelențelor actorii ruși. Am fost tentată să scriu că e un spectacol excepțional. Nu, este un spectacol normal. Acesta ar trebui să fie nivelul de performanță în teatru.

Actorul țintește frica

Pentru Declan Donnellan (foto), regizorul care calcă peste textul clasic cu degetul mic de la picior, subtil și atent, a juca e un impuls vital. La fel cum respiri sau cum te miști. Donnellan defundă teatralismul și îi drenează artificialitatea, în așa fel încît terenul actorului să fie bătătorit de ținte clar stabilite.

Mihaela Michailov

Actorul și ținta. Reguli și instrumente pentru jocul teatral (apărută de curînd la Editura Unitext) e o carte de psihologia a ceea ce s-ar putea numi firul roșu al rotisorului acțiunii. Pentru că resorturile actorului și punctul care îi antrenează energia intră prin urechile aceluiași ac, și anume acțiunea direcționată spre o țintă-focus. Ce și spre ce dau actorului mobilitate și stabilitate.

Actoria este o artă verb genetică și verb potență, care nu se poate exprima altfel decît printr-o sintaxă centrată pe adrenalina lui „a face”. Altfel totul devine abstract și inutil: „Un actor nu poate juca decît verbe, dar e semnificativ că fiecare dintre aceste verbe trebuie să aibă o țintă după el”. Țintirea unui *ce* particularizat e cea mai vie formă de actorie. Ea înseamnă deopotrivă stimul, intenție, reacție, situație. În absența lor, actorul mimează ce are de făcut. Fundamentale pentru Donnellan sînt două verbe: a vedea și a arăta. A integra ce percepi și a exprima cît mai natural posibil lumea exterioră decantată în tine.

Actorul este un complex de frici care îi blochează reacțiile naturale printr-o sumă de întrebări-negații. Principiul care stă la baza cărții este *via negativa*, adică indicarea minusurilor și obstacolelor care, conștientizate, devin plusuri: nu știi ce vreau, nu știu cine sînt, nu știu ce spun etc. Ținta schimbă modul de acțiune al actorului, pentru că ea

însăși este într-o continuă schimbare în funcție de felul în care se raportează actorul la ea.

Actorul și ținta... este o carte-ghid, esențială nu doar pentru oamenii de teatru, ci și pentru cei care vor să înțeleagă mecanismele declanșării unor temeri și „contraferța” suscitată de ele. E, în primul rînd, o carte de psihologie aplicată pe declicurile acțiunii într-un anumit context. Donnellan este un practicant desăvîrșit al antrenamentului firescului prin canalele acțiunii cotidiene, nestilizate, neostentative și uluitoare de simple. După ce îi citești cartea, îți dai seama cît de mult mai au de *curățat* actorii români.

Radu Pavel GHEO

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Controverse pe Amazon

Masivul domn Kern, reprezentantul firmei de electrocasnice „Hern Hern”, coborî din șalupă, călcînd nesigur pe pontonul de scînduri putrede, unicul semn de civilizație ancorat acolo, la malul Amazonului. Lăsă valiza grea din mîină și se uită înspre pădurea nesfîrșită ce i se întindea în față.

În urma lui coborî pe ponton încă un om, ce ținea în mîină o valiză aproape identică. Era domnul Hern, iar pe valiza lui se vedea logoul firmei de electrocasnice „Kern Kern”. Lăsă și el bagajul greu pe ponton și aruncă o privire spre domnul Kern și spre valiza lui. Acesta se răsuci pe călcîie și îl măsură și el din priviri pe domnul Hern, dar cum acesta era mai micuț, termină repede.

După vreun minut de tăcere măsurată, bruiată doar de șalupa ce se îndepărta, domnul Kern se apropie de domnul Hern.

— Bună ziua, domnule. Eu sînt Harry Kern.

— Bună ziua, domnule. Eu sînt Carry Hern.

— Cu afaceri, presupun?

— Cu afaceri. Și dumneavoastră tot cu afaceri, presupun?

— Tot cu afaceri.

Cei doi tăcură iar o vreme și se uitară lung înspre jungla amazoniană, care parcă îi pîndea.

— Văd că sînteți reprezentantul concurenței noastre, nu-i așa, domnule Hern? reluă discuția domnul Kern.

— Iar dumneavoastră sînteți reprezentantul concurenței noastre, domnule Kern, răspunse domnul Hern.

— Și unde vă veți desfășura afacerile, domnule Hern? reluă domnul Kern.

— Știți doar că domeniul nostru a devenit tot mai aglomerat... Șefii mei au considerat că e momentul să prospectăm și alte piețe, răspunse domnul Hern.

— Și șefii mei au considerat că e momentul să prospectăm și alte piețe, replică domnul Kern. Dar unde aveți de gînd să testați piața, domnule Hern?

— Pe-aici, prin jungla Amazonului. Dar dumneavoastră unde aveți de gînd să testați piața?

— Tot pe-aici, prin jungla Amazonului, răspunse domnul Kern. Și știți ceva? Mi se pare un tupeu teribil să veniți și dumneavoastră exact în locul unde firma mea, „Hern Hern”, a decis să lanseze excelențele sale produse!

— Da? Dar dumneavoastră știți ceva? Și mie mi se pare că aveți un tupeu teribil să veniți exact unde firma „Kern Kern” a decis să-și popularizeze apreciatele sale produse!

— Chiar așa? Întrebă domnul Kern, umflîndu-și pieptul lat și făcînd doi pași spre domnul Hern.

— Chiar așa, răspunse domnul Hern, dar făcu doi pași înapoi, înălțînd privirea spre statura masivă a domnului Kern.

Urmără iar cîteva clipe de tăcere, după care domnul Kern, înțelegînd ridicolul situației, se trase iar înapoi, lîngă valiza lui, și zise cu un glas mai potolit:

— De fapt, domnule Hern, nu înțeleg de ce ne-am certa noi, doi oameni civilizați, pentru atîta lucru. Eu am impresia că, oricum, pe-aici nici n-a ajuns curentul electric.

— Așa e, domnule Kern, răsufli ușurat domnul Hern. Nu cred c-au auzit de curentul electric.

— Cu atît mai puțin de toastere și aparate de ras electrice *touch sensitive*.

— Sau de aspiratoare și mașini de spălat vase.

— Sau de vase...

— Sau de vase, aprobă domnul Kern.

Cei doi domni riseră ușor, aruncînd o privire spre pădurile nesfîrșite. Apoi domnul Kern spuse:

— Am ajuns să ne certăm și noi așa, ca scriitorii români. Hai-deți s-o recunoaștem: asta — arată cu capul spre pădure — nici măcar nu-i o piață.

— Exact ca scriitorii români, aprobă docil domnul Hern. Nu, nu-i o piață.

În clipa aceea, de cei doi albi se apropiară doi bășinași cu cîte o cîrpă strînsă pe lîngă șale.

— A, uite că vine călăuza mea! spuse domnul Kern. La vedere, domnule Hern. Și succes cu toasterele în junglă.

— Iar cealaltă e călăuza mea, replică domnul Hern. La vedere, domnule Kern. Succes cu mixerele prin pădure.

Cei doi se despărțiră fără să-și strîngă mîinile. Și, în timp ce se îndepărta, afundîndu-se în jungla nesfîrșită, domnul Hern se gîndi: „Ce-o fi vrut să zică ăla cu scriitorii români? Chiar există așa ceva? Și dacă există, îi citește cineva?”. Apoi gîndurile îi fugiră iar la toasterele, mixerele și frigiderale sale portabile, pe care, poate, s-o găsi să i le cumpere cineva.

Adriana BABEȚI

ARS COQUINARIA

Cînd pedanta nu-i acasă

Fără mari introduceri și fițiele, să spunem doar atît despre cartea lui Julian Barnes, *Pedantul în bucătărie*: că atunci cînd am văzut-o comentată în „Supliment” și pe urmă, cînd am înșfăcat-o din raft, ne-au secerat, psihic vorbind, trei tăieri. Una de maioneză, alta de răsuflare și alta de macaroană. Maioneza ni s-a tăiat, evident, de invidie. Căci ce ne făcură zbughiții de copii din redacția „Suplimentului”? În timp ce noi ne dădeam meticolos de ceasul morții să le aprovizionăm magazinul cu bușuri fierbinți de pe Rive Gauche pentru pag. 4, ei îl strecurară parșiv în nr. 68 (pp. 6-7), cu vreo 9.000 de semne pe Bogdan-Alexandru Stănescu și-l puseră să dea în clocot o fiertură sub un capac pe care scria *Adevărata extindere a domeniului luptei. Papa bun cu Julian Barnes*. De unde să fi bănuț noi ce ni se coace acasă? Din cauză că „Suplimentul” nu izbutise încă o lipeală cu „le Monde”, nu-l puturăm răsfoi la Paris. Iar o navigare se dovedi ceva mult prea greu pentru biată-ne dioptreală. Așa că-l dibuirăm cu mare-nfîzriere pe luptătorul ce-și vîrșe nasul în oalele noastre. Adică peste vreo trei săptămîni, cînd, revenind pe Bega la datorie, am început a căuta materie primă pentru gătit.

Nici n-am intrat bine în aprozarul cîrturesc și l-am văzut lăfăindu-se pe Barnes cu două trufandale ambalate frumos la Nemira (*Pedantul în bucătărie și Café au lait*). Atunci, de surpriză și ațîțare, ni se tăie răsuflarea. Am scos grabnic 35 roni, am primit ceva rest și le-am înșfăcat pe amîndouă. Cînd să începem însă degustarea, ochii ne picară pe maldărul de „Suplimente” adunate preț de o lună acasă. Și primul bughit încă pe coperta nr. 68, fu Pedantul ce se oglindea într-o lingură, îmbrăcat cu șorț în dungii. Brusc ne săltă tensiunea și ne năpustirăm pe junele critic Bogdan-Alexandru, care, nimic de zis, învîrtea bine polonicul în ciorba din UK (teoria secundarului, Conotație ridicată la rang de artă, ludic, fals tratat de gastronomie, masculină tendință spre perfecțiune, autobiografie neexhibată, feed-back afectiv, imaginație, umor, legea mișcării frazei și amîndi). Era limpede precum o gelatină dr. Oetker că doi în aceeași bucătărie și încă-n aceeași oală ar fi fost, orișicîtuși de puțin, prea mult.

Așa că ne-am retras din domeniul luptei cu coada-ntre picioare și cu maioneza tăiată. În fond, ne-am zis în chip de compresă cu oțet, mare brînză și Barnes ăsta, despre care lumea fină știe doar că a scris o chestie cu papagalul lui Flaubert, bună de dat francezii pe spate. Acuma se apucă și el, vezi doamne, de chestii trendy, căci nu-i suflare bărbătească nițel filifonată care să nu-și vîre nasul și-n crățiți. De stai, soro, și te-ntrebi ce-a ajuns bucătăria: Jockey Club?! În fine. Atîta întristare se pogorîse în micuța noastră cuhnie, că brusc ni se făcu lehamite să citim ce trăiri are autorele cînd gătește morcovi Vichy sau suflau din arici de mare. Literale ne săltau în fața ochilor, rîndurile se-nvîlmăseau, plus că nu-nțelegeam care-i problema cu tipa pentru care se strofoacă Pedantul cu ațîta gătit, numită vezi doamne, cu majuscule, inclusiv în dedicație, Cea Pentru Care. Ce naiba îl tot stresează cu fițele ei de mare doamnă, iar el ce mă-sa vrea să obțină cu ticăiala de pîmpălu înspăimîntat de te miri ce rețetă. După trei prozulițe, am aruncat cartea cît colo, nu fără a ne rîci două întrebări: oare ce ne-a bășicat de fapt în străfund și ce l-o fi apucat pe fraierul de Bogdan să se lingă pe degete de cît de bun i se păru dineul lui Barnes. Un fis cu pretenții, un sufler răsuflat, o gogoasă umflată, un rateu plicticos și pedant. Astfel ne-am șoptit în barbă, cu obidă acrită, la ceas tîrziu de amîreală.

Și-am ținut-o așa gaia-mațu preț de aproape o lună. Pînă cînd, cine știe de ce, un aghiut al îndoielii ori însuși anghelul re-mușcării, ne puse din nou cartea lui Barnes sub lupe. Și ce să vezi? Ca prin farmec, Pedantul ne prinse în mreje și ne tăie macaroana. I-am sorbit cele 17 porții și ne-am topit de dragul lui ca o ciocolată pe aburi. Cînd l-am prins cum gîngurește ca un pui golaș „În bucătărie sînt un pedant anxios”, ne-au covîrșit toate amintirile și brusc ne-a venit a scoate din congelator autoficțiunea culinar la care bibilim de-o viață. Abia așa, vorba savanților, compasional, proiectiv, empatic, nu l-am mai putut lăsa pe Barnes din mînă. Căci ni s-a deslușit cu înduioșare zîmbăreață tot: de ce stă el ca liliacul agățat de rețete, de ce recunoaște că, de fapt, nu-i în largul lui prin bucătărie și că n-are imaginație, numai că moare după laude, de ce își răsfată prietenii, dar mai ales pe Cea Pentru Care, cu prînzuri și cine, de ce are curajul să discute deschis problema cepei („feliem sau tocăm”), de ce ține în casă vreo sută de cărți de bucate, de ce îl iubește pe maestrul Pomian, autorul *Bucătăriei în 10 minute*, de ce îngăduie blînd orice rateu din tigaie. Și ce-am desprins? 1. Că Pedantul nu-i nici pe departe bărbatul visurilor noastre, 2. că, în schimb, întotdeauna ne-am dorit să fim Pedanta din bucătărie, 3. dar și Cea Pentru Care, 4. că Bogdan nu-i fraier.

E mai mult decît poezie, e matematică

Școlile americane au fost îndemnate în aprilie să acorde mai multe ore poeziei

Casiana IONIȚĂ

LAMERICA

Calendarul librăriilor și bibliotecilor americane funcționează după niște reguli ale unei lumi paralele. După luna istoriei negrilor (februarie) și cea a istoriei femeilor (martie), tocmai s-a încheiat luna poeziei. Ajunsă deja la a zecea ediție, „National Poetry Month” a fost creată de Academia Poeților Americani (Academy of American Poets), cu scopul declarat de a aduce mai mulți poeți în atenția publicului.

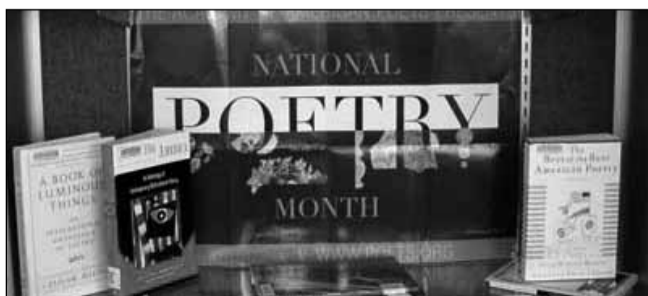
Și în acest aprilie, școlile au fost îndemnate să acorde mai multe ore poeziei, bibliotecile și librăriile au pus volumele mult mai la vedere, s-au organizat mai multe întîlniri cu poeți, s-au făcut mai multe *podcasts* cu poezie și alte asemenea acte de așteptat. Însă, ca orice efort de marketare a unui lucru considerat de mulți dincolo de asemenea procedee, și luna poeziei a fost criticată pentru premisele de la care pleacă.

Una dintre reacțiile reprezentative este pamfletul scris de poetul Charles Bernstein în 1999, *Against National Poetry Month As Such*. Pornind de la versul lui T.S. Eliot „Aprilie este cea mai crudă lună”, Bernstein și-a început textul cu „Aprilie este

cea mai crudă lună pentru poezie”. Bernstein acuză Academia Poeților Americani că neagă poeziei tocmai rolul ei principal: cel de a oferi altceva într-o lume saturată de comercial și mediatizare – și propune ironic o Lună internațională anti-poezie (International Anti-Poetry Month). O lună care ar arăta ce înseamnă viața lipsită de orice formă de poezie: părinții nu le-ar mai citi copiilor cărți în versuri, preoții ar folosi doar traduceri în proză ale Bibliei și imnurile ar fi interzise, scrisorile de dragoste ar fi complet lipsite de versuri, nu s-ar mai cînta nici un cîntec, iar copiii nu ar mai avea voie să joace nici un joc care presupune rime. În loc de marketare, tăcere totală.

Poezie pentru toți

Cum o lună anume nu sărbătorește niciodată doar un singur lucru, și aprilie are mai mult de o denumire. Este și luna matematicii, nu doar a poeziei. Coincidența care i-ar fi făcut fericiți pe unii poeți moderniști s-a materializat anul acesta în popularitatea *Fibs*-urilor. *Fib* este numele de alint pentru o nouă formă de poezie cu reguli foarte simple: șase versuri, în total douăzeci de silabe, ce urmează schema unui șir Fibonacci standard (vi-l amintiți de la orele de matematică): 1-1-2-3-5-8.

Primul *Fib*:

One Small, Precise, Poetic, Spiraling mixture: Math plus poetry yields the *Fib*.

Fibs au apărut oficial și și-au primit numele de la bloggerul Gregory K. Pincus (gottabook.blogspot.com), deși, după cum afirmă Pincus, asemenea construcții se găsesc de multă vreme în texte și muzică. Pe măsură ce au fost prezentate în surse variate, de la slashdot.com pînă la „New York Times”, *Fibs* au început să fie cunoscute ca o nouă specie de poezie cu formă fixă. Și dacă la început engleza părea să fie privilegiată datorită cuvintelor sale scurte, au apărut deja *Fibs* și în alte limbi, de la franceză și esperanto la germană, postate de cititori-deveniți-poeți pe blogul lui Pincus sau pe alte site-uri.

Viteza la care se răspîndește o nouă formă de poezie printre oameni, care poate altfel nici nu știu că este luna oficială a poeziei, este poate un semn al eliberării genului, tocmai printr-o specie ce aduce constrîngeri formale. Deși probabil că multe dintre *Fibs* nu vor fi studiate și recitate în cîțiva ani, fenomenul în sine arată cîtă dreptate are Bernstein cînd spune cît de ciudată ar fi o lume fără versuri, în orice formă ar veni ele și ori cînd ar fi scrise, citite, recitate sau cîntate. Mai arată și că nu doar românul, ci și bloggerul s-a născut poet. Și aviz amatorilor: nu am găsit încă nici un *Fib* în română.

Cîteva feluri de a sărbători luna poeziei

(din 30 de feluri de a sărbători luna poeziei de pe poets.org)

- Învăță un poem.
- Lasă un poem într-un loc neconvențional.
- Susține organizațiile literare.
- Caută o poezie cu Google.
- Abonează-te la o revistă literară.
- Include o poezie într-o scrisoare.
- Scoate o poezie la prînz.
- Scrie un poem cu cretă pe asfalt.
- Fondează un grup de cititori de poezie.
- Citește cronici literare la volume de poezie.
- Încheie-ți emailurile cu un citat în versuri.
- Ține un caiet cu citate din poezii.
- Cumpără un volum de poezii.
- Cere mai multe timbre cu poeți de la poșta.

Florin LĂZĂRESCU (flazarescu@yahoo.com)

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Alex SAVITESCU

LA LOC teleCOMANDA

Cititorului ideal de la Sud

Nici nu mai știu unde Topîrceanu povestește prima reacție pe care a avut-o de la un cititor. Cizelase, după îndelungi frământări lirice, două versuri care-i sunau cristal și ardea de nerăbdare să nu le țină doar pentru el. A tras deoparte un coleg de clasă și, emoționat, i-a recitat proaspăta creație: „Săriți cu toții frați români/ Să dăm năvală în pagini...”. Reacția colegului a fost de-a dreptul surprinzătoare, dar nu în sensul așteptat de artist: „Ce-mi dai să nu te spun lu' domnu'?!“.

Am pățit-o și eu cu una dintre primele creații, o poezie de vreo două strofe, dedicată tovarășului Nicolae Ceaușescu. Cum tovarășul nu era prin preajmă să i-o recit, m-am dus mîndru, ca o găină care abia ouase, la mama. „Cine te-a pus să scrii asta?“, m-a întrebat încruntată. „Ni-meni – am răspuns eu, înfoindu-mă în pene. Așa mi-a venit.“ M-a apucat de braț, mi-a aruncat o privire confidențială, din aia, „rămîne între noi“, completată de o interdicție verbală: „Să n-o mai spui nimănui!“. Cenzura a funcționat. Nu mi-a mai venit niciodată să scriu așa versuri mărețe tovarășului Nicolae Ceaușescu.

De altfel, în paranteză fie spus, mama și-a păstrat spiritul critic și astăzi, comentîndu-mi la rece fiecare articol. Ultima discuție la temă am avut-o în weekend, stîrnindu-mi un fel de gelozie: „Îmi place foarte mult rubrica lui Savitescu din „Supliment...““. „Dar a mea nu?!“ „Ei, și-a ta.“ Sper să n-o fi zis doar așa, din sentimente prea materno.

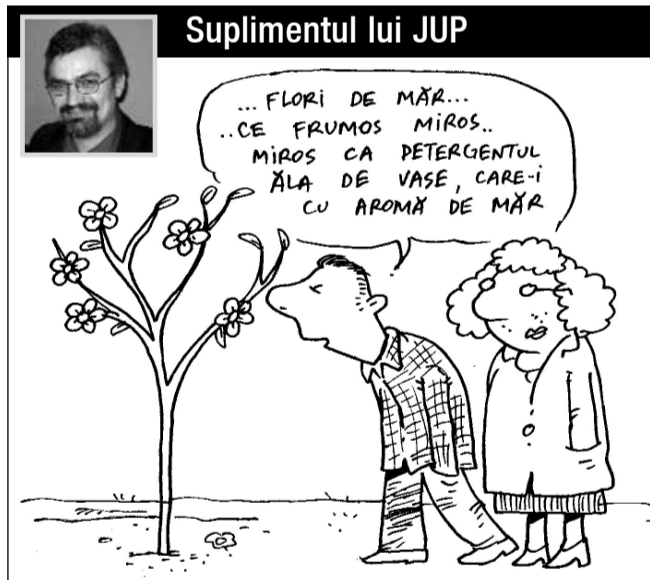
Dar, revenind la contactul meu cu publicul cititor, prima mare victorie am purtat-o prin clasa a cincea, cînd am avut de făcut o compunere în care să dezvolt o întîmplare povestită la rubrica din ziar „faptul divers“. Am găsit o istorioară gen Surprise-Surprise, cu un copil orfan care-și regăsește mama după douăzeci de ani, și am trîntit o telenovelă de vreo zece pagini. Aproape că am smuls lacrimile colegilor de clasă. Cel mai mult m-a impresionat că, după ce am terminat de citit compunerea, au urmat cîteva momente de liniște.

Așteptînd să fiarbă „supa salvatoare“

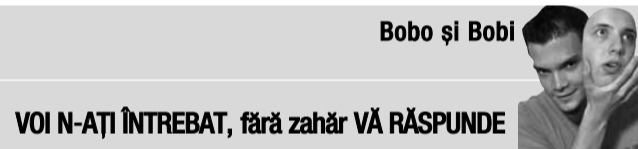
De cînd cu Internetul, cu adresa mea de mail postată la rubrica din „Suplimentul de cultură“, păstrez un contact aproape neîntrerupt cu mulți dintre cei care mă citesc. Primesc și critici, și laude, și mesaje precum acesta: „Articolul tău mi-a atras atenția în timp ce curățam cartofii, pentru a pregăti prima mea supă de legume... Tocmai mă întrebam... «De ce mi-a oferit

mama drept suport pentru cojile de cartofi un ziar pe care, de obicei, cînd îl folosești în felul acesta îl deschizi chiar la mijloc?... Așteptînd să fiarbă «supa salvatoare», am hotărît să citesc articolul cu pricina să văd ce-i cu el... L-am citit, mi-a trezit interesul și am zis... «Ia să văd cine scrie și ce e cu ziarul ăsta...». Așa am descoperit că autorul nu îmi este complet străin și am descoperit și un ziar de a cărui existență nu știam, pe care mi-ar plăcea să îl citesc în mod constant“.

În timp, am ajuns la concluzia că cititorul ideal e pînă la urmă cel necunoscut, cel care care te citește fără prejudecăți, judecîndu-te în tăcere, interesat să vadă „ce mai zice lumea“ – fie ea culturală sau politică –, indiferent dacă stă relaxat în fotoliu sau dacă pregătește o supă de legume. Înțeleg că începînd cu acest număr, la cele paisprezece mii de exemplare de pînă acum ale „Suplimentului de cultură“ se adaugă alte treizeci de mii destinate cititorilor „Gazetei de Sud“. Mai mulți ochi care privesc aceeași echipă. Drept urmare, mă folosesc de ocazie pentru a-i saluta și pe cititorii necunoscuți din Oltenia.

Suplimentul lui JUP

Bobo și Bobi

VOI N-AȚI ÎNTREBAT, fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

1 MAI frumos ca altul

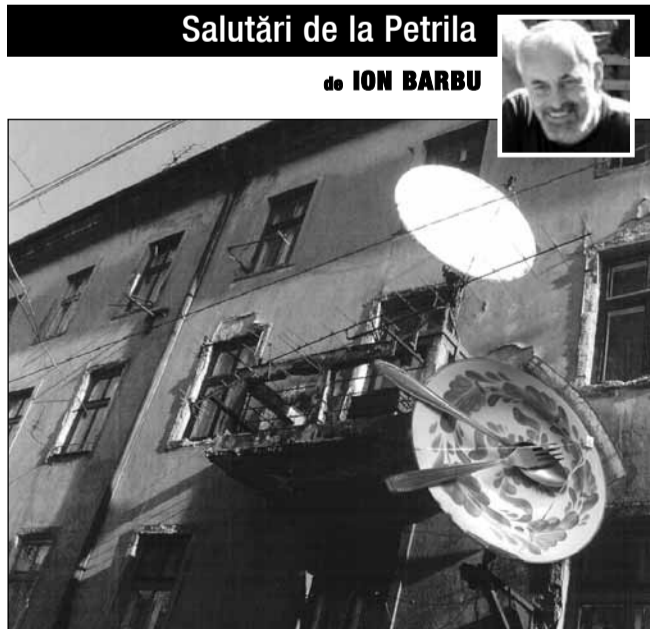
Cel mai bine a fost anul acesta, cînd 1 Mai a venit la o săptămîină după Paște. Frigiderele încă mai colcăiau de drob și ouă fierte, toate produse ale unui sistem creștinesc lipsit de comunicare, în care mamele nu înțeleg că într-un stomac greu încercat de samahoance și tescovină este practic imposibil să găsești loc pentru combustibil solid. Nu reușesc niciodată mai mult decît să beau zeama de la friptura de miel, asta dacă e făcută în vin. În concluzie, freci cozonacii de cantul mesei, să se ducă verzele de pe ei, golești frigiderul și fuga la gară. Neapărat să ai la tine cinj' de mii, pentru țigări, ca să-i poți sufla victorios fum între felinare nașului în momentul în care, dîndu-și seama că se află între 30 de golani cu ochii tulburi hotărîți să ajungă la mare cu trenul lui, se va preface foarte grăbit și va uita total de bilete. Iar tu, țanțoș, să strigi după el că dacă se întoarce îl arunci din tren. Pe urmă scoți briceagul și scrijelești numele gagicii, al echipei preferate și, cu un font cît mai mare, centrat și bolduit, eternul și obligatoriul P.A (n.a. – a se citi *pula*). Urmează instrucția cu cei din compartimente și sem-

nalul de alarmă. Statistic vorbind, cam atît ai timp să faci în trenul fericirii.

Ajunși la mare și te piși pe peron, relaxat, poate și din cauza că tipa după care ai aruncat tenișii pe geam în Tecuci nu a catadicsit să-i aducă înapoi cu scuzele de rigoare, iar rinichii acuză frig și bere proastă. Le dai un pumn și îți conduci șleahța spre plajă, instinctual, ca niște pui de țestoasă de Galapagos proaspăt eclozați și beți. Foamea te trimite spre primul magazin alimentar, unde, surpriză! Vînzătoarea vrea bani. Ce chestie, și tu vrei bani. Totul e să găsești o bordură ascuțită de care să spargi casa de marcat...

Mamă, ce bine sînt antrenate mascații ăștia. Ne-au spart fețele de parcă am fi fost de carton. Aruncați în dubă ca niște saci de cartofi, ajungem acolo unde de peste cinci ani ne petrecem ziua de unu mai – arestul poliției. În liniște și cu oasele rupte, ne felicităm și ne pupăm, fără prea multe îmbrățișări, că tare mai doare. Am auzit că sînt unii care chiar ajung pe plajă. Ce fraieri! Las că la anu' mergem și noi. Le luăm obeliscu' și-l plantăm lîngă cortul nostru.

Bobo

Salutări de la Petrița

de ION BARBU

PERIFERIC 7
FOCUSSING IAȘI
international biennial for contemporary art

Focussing Iași / Procese sociale
curatori: Marius Babias, Angelika Nollert

Focussing Iași / Strategii ale învățării
curator: Florence Derieux

Focussing Iași / De ce copiii?
curator: Attila Tordai-S.

IAȘI, 12-30 mai 2006

Baia Turcească, Palatul Culturii, Galeria Cupola,
Sala Polivalentă a Universității de Arte, Muzeul Științelor
Naturii, Universitatea „Al. I. Cuza”

Organizator: Asociația Vector, Iași
www.periferic.org

hobbitul@yahoo.com: Emil BRUMARU
abbsurdica@yahoo.com: Ada MILEA

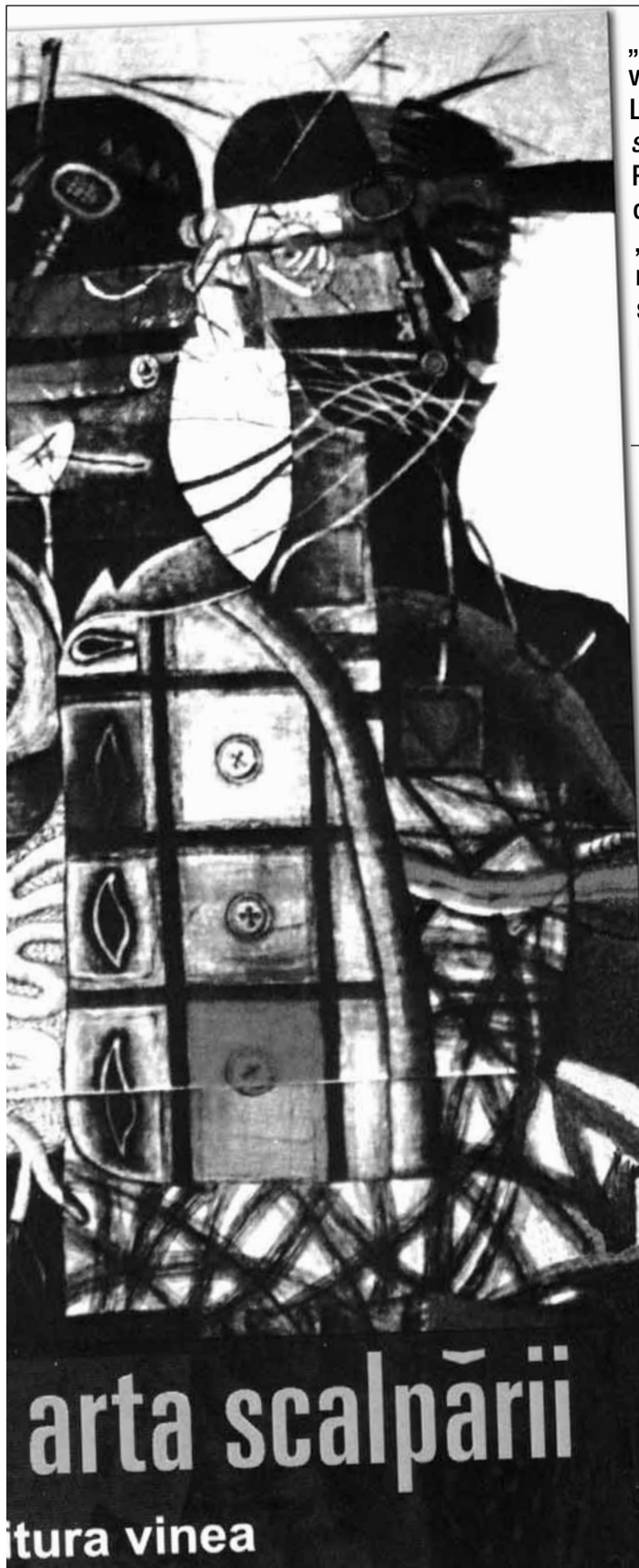
HOBBITUL & ABBSURDICA

22 decembrie

abbsurdica (09:14:40): am mincat ce-am apucat
hobbitul (09:14:47): Ba!
abbsurdica (09:14:55): si am transpirat
hobbitul (09:14:57): Tu maninci orice pe brinci!
hobbitul (09:15:23): Ei?
abbsurdica (09:15:29): ioi
abbsurdica (09:15:41): cu proteza dintre stinci
hobbitul (09:15:50): ishtenem, ishtenem
hobbitul (09:15:58): ce e ishtenem, bre?
abbsurdica (09:16:08): Dumnezeu meu!
hobbitul (09:16:42): A, tzin minte din copilarie, de la Ciceu... unde-am copliarit la greu!
abbsurdica (09:17:02): si-ati copilarit mereu?
hobbitul (09:17:26): Da, copilasesc shi acu..
hobbitul (09:17:40): copilaresc
hobbitul (09:23:21): Cozonac taiat in doua
hobbitul (09:23:30): da-ne noua, da-ne nou
abbsurdica (09:23:47): astazi ninge, maine plou
hobbitul (09:23:51): Ce, iar ai taiat?
abbsurdica (09:23:57): un „a“
hobbitul (09:24:29): Poimiine pe cimp se oua
hobbitul (09:24:38): babele!
abbsurdica (09:25:03): si ne spun noua
abbsurdica (09:25:05): ca
hobbitul (09:25:19): Nu mai e dumineca!
abbsurdica (09:26:10): nu ne mai cumineca
hobbitul (09:26:38): Tre ceva cu mineca
hobbitul (09:26:44): Fa tu!
abbsurdica (09:27:13): cu „i“, sau cu „i“?
hobbitul (09:27:18): Mineca de la haina, bre!
hobbitul (09:28:48): Cine te adulmeca prin mineca?
hobbitul (09:28:57): Asta e ghicitoare!
abbsurdica (09:30:08): o panica?
hobbitul (09:30:45): Uite ca/ Nu mai ai o mineca!
abbsurdica (09:30:48): o harnica paharnica?
hobbitul (09:30:51): Ce te faci?
abbsurdica (09:31:23): cer saci
hobbitul (09:31:30): De unde?
abbsurdica (09:32:19): de unde se vine pe unde
hobbitul (09:32:28): O!
hobbitul (09:33:04): Ba, da Tatiana numai vine!!!
abbsurdica (09:33:17): si se baga-n fund de lac, fix in rac
abbsurdica (09:33:33): e-n urechea de la ac
hobbitul (09:34:01): Mie-mi vine sa ma cac!!!:(
abbsurdica (09:34:09): cozonac?
hobbitul (09:34:24): Ar fi bine, ar fi lux!
abbsurdica (09:34:55): la reflux
abbsurdica (09:35:47): sa ne cacam cozonax
hobbitul (09:35:50): Cu fusta-n flux shi in reflux/ Trecea pe strad-o dama lux!
hobbitul (09:36:16): Ce e aia cozonax?
abbsurdica (09:36:59): ce se fax de sarbatorix
abbsurdica (09:37:15): si noi ii mincam cu sporx
hobbitul (09:37:47): li roadem pin la cotorx?
abbsurdica (09:37:53): pot sa vi-i trimit prin fax

Va urma

Un artist al scalpării: T.S. Khasis

„Faptul că scriu aici și năpîrlesc îmi prelungește viața“, declară T.S. Khasis, tînăr poet rezident în Lipova, la Arad, în recentul său volum *Arta scalpării*, apărut anul trecut la Editura Vinea. Poezia sa este una care, alimentată de lecturi consistente (bine ascunse în subtext, doar „poemul cu sconșii“ al lui Robert Lowell este menționat), își păstrează originalitatea, reușind să edifice, cu mijloace proprii, dar educate, un univers extrem de bine articulat și o formulă lirică dintre cele mai convingătoare întîlnite în ultimii ani la noi.

Doris Mironescu

Khasis practică și el, precum destui dintre colegii de generație, biografismul autenticist, pe filieră americană. Poezia sa este, în mare parte, istoria vieții personale a poetului, transformată în „praf și pulbere“ printr-o rostire necruțătoare, fără rezerve, fără pudori. Tînărul scriitor din Lipova are ce povesti: istoria unei familii destrămate, cu figura amenințătoare a tatălui atunci cînd „avea probleme la unitate“, cu dispariția traumatizantă a mamei („dureră s-a extins treptat/ cînd n-am mai mincat corbele ei/ cînd n-am mai avut bani de țigări scumpe/ de casete cu slayer și faith no more/ cînd nu mai era cine să dea spagă la școală“), cu nebunia fratelui, transmisă subtil și asupra celui care trebuie să poarte povara lucidității („ultima lui notă zicea că/ AL ȘAPTELEA AN DE SCHIZO/ CELE ZECE PORUNCI NU POT FI ÎNDEPLINITE/ FERESTRELE DE LA PRIMUL SANATORIU ERAU/ CA LA ANIMALELE DE PRADĂ STÎND LA PÎNDĂ// am folosit o vreme foaia ca semn de carte“), cu iubita fugită de sărăcie în Vest („doi ani la rînd am trimis scrisori/ tipei pe care o

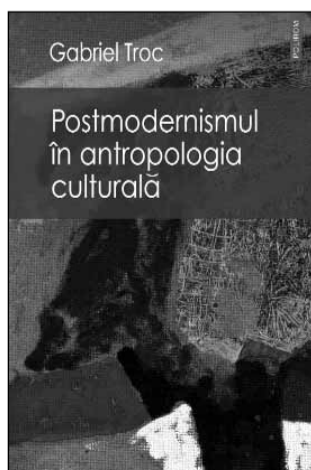
iubeam/ am rămas cu creierii vraigite/ ea a rămas în austria/ îmi dă mesaje cam o dată pe săptămînă“). Toate acestea îi îngăduie poetului, în cadrul unui volum foarte unitar, o mare varietate tematică, trecînd de la elegia erotică (sau cum ar mai putea fi ea numită astăzi) la poezia vieții irosite a unui bătrîn: „Intr-o oră tre’ să despoi o coșară de porumb/ în vreme ce bunu-meu zace în pat și/ nimic nu-l mai poate scăpa/ ultimele zile dintr-o viață călcată de neșansă/ ca a-tîtea altele/ din care nu vor rămîne vorbe de duh/ în/ care nu au fluturat eșarfe multicolore/ cel mai bun lucru pe care l-aș putea face pentru el/ ar fi să scriu o pagină despre însușirile/ creștine ale unui cal de tracțiune“.

Dacă n-am avea de-a face cu poezie adevărată, așa cum e cazul în volumul *Arta scalpării*, un astfel de repertoriu încărcat, aproape neverosimil (deși, se pare, dureros de exact), și-ar pierde orice conținut și orice drept la empatie din partea cititorului. Expunerea propriului craniu jupuit nu ține loc de manifestare artistică. Jupuirea trebuie să se facă cu oarecare tehnică, cu o bună cunoaștere a regulilor acestei arte masochiste, care s-o absolve de acuzația indecenței. Dar la fel de indecență ar fi o perfectă înstrăinare de calitate umană a experiențelor evocate în versuri. Scalparea nu

T.S. Khasis, *Arta scalpării*

Editura Vinea, București, 2005

Lucrări premiate în cadrul concursului de debut „Ioan Petru Culianu“ pe 2005

Lucrarea evocă influența pe care a avut-o postmodernismul în studiile antropologice, combinînd deconstrucția lui Derrida cu analiza de discurs inspirată de Foucault. Postmodernismul în antropologie a demonstrat faptul că alteritatea culturală poate fi pusă în evidență doar de experiențele creative pe teren, însoțite de tehnici textuale imaginative.

Postmodernismul a furnizat un orizont, un limbaj, un set de tehnici de analiză critică aplicabile în domeniile cele mai diverse, postînd revizuirea în esență a culturii moderne. „Demontarea“ ordinii modernului a născut contradicții, post-modernismul supunîndu-se provizoriului și relativului. Limitarea la analiza textuală și căderea în estetism au impus diferența și dezacordul la nivel de principiu, punînd în evidență epuizarea resurselor sale creative. Deși la origini era o disciplină deschisă către împrumuturi teoretice, antropologia culturală, în momentul în care obiectul ei tradițional - omul „primitiv“ și arhaic - a început să dispară de pe scena istoriei, a devenit mai puțin capabilă să interogheze noile forme de alteritate.

Din cuprins: Rădăcinile filosofice ale postmodernismului • Configurații sociale și culturale ale postmodernului • Schiță a antropologiei culturale moderne • Antropologia postmodernă

Gabriel Troc, *Postmodernismul în antropologia culturală*, Hors collection, Editura Polirom, 360 de pagini, 22.90 RON

2%
dintre români
află
faptele

faptele sunt esența, opiniile pot manipula

radiofranceinternationale **rfi** ne cunoaștem?

București 93.5fm Iași 97.9fm Craiova 94fm Cluj 91.7fm Chișinău 107.3fm

trebuie să se transforme în act gratuit. Cel scalpat trebuie să sufere, altfel publicul va pleca nemulțumit de la spectacol. Un perfect echilibru trebuie găsit între exigența spectatorului străin în fața unei manifestări teatrale care nu îl privește în mod direct și urletele artistului care practică, pe scenă, arta ecorșei-lui asupra lui însuși.

Traducând toate acestea în cuvinte omenești, este vorba despre a dubla autenticismul relației cu o bună știință a versului. Autenticitatea este totuși un efect de limbaj. Mă tem că mulți dintre poeții de azi, mai ales dintre cei tineri, consideră că violența imaginii răscumpără sărăcia imaginației și inteligenței artistice. În contextul contemporan, volumul lui T.S. Khasis se distinge de departe, el reprezentând, alături de *Cinzele eXcesive* ale lui Dan Sociu, poate cea mai însemnată reușită a poeziei biografiste la noi, grație unei bune adecvări a materiei poetice la rigorile textului liric *anno 2000*. Dar, dacă la Sociu se poate întâlni o varietate (poate derutantă) de registre, Khasis insistă cu folos într-o direcție care, nu mă îndoiesc, îl va consacra după cum poezia sa merită.

Sfârșeala care nu se mai oprește

Volumul *Arta scalpării* apare ca un lung poem în 36 de părți, scrise între februarie și septembrie 2005 (cu notarea scrupuloasă a datei, care la un moment dat segmentează o frază în două, semn că versul a fost scris călare pe miezul nopții – iată autenticitatea), de aproape 80 de pagini, a cărui unitate compozițională se vedește în mai multe feluri. Mai întâi, prin „poveste”, care este spusă „pe sărite”, cu multe întreruperi și reveniri. Apoi, printr-o orchestrare muzicală de motive poetice și obsesii cinematografice sugestive, făcând parte dintr-un discurs oblic despre violență, durere sau gol sufletesc: „știi/ cred că am nevoie de o bită de baseball/ mi-ar face bine să mă plimb pe străzi/ cu o bită de baseball pe umăr”. Revenirea imaginii în diferite contexte, la fel de secamenințătoare, contribuie la precizarea unui arsenal imagistic specific, original. Khasis se priece să construiască o imagine

și s-o înșurubeze în mintea cititorului său prin specularea în sens aberant a unui detaliu aparent inofensiv. De pildă, obligat de poliția comunitară să curețe parcul orașului, poetul se vede confruntat cu ceea ce ar fi devenit, la alți autori, un miracol fransican. Însă în Lipova miracolele nu își găsesc locul: „apoi a aterizat o pasăre mică pe o bancă și imediat/ a venit o femeie s-o hrănească/ firimituri de piine vreo două felii/ după ce femeia a plecat/ a trebuit să mătur și firimiturile și pasărea mică/ și am măturat”.

Există în aceste versuri ale lui T.S. Khasis ceva (miracolul anulat, grația înlocuită cu lehamite, blocajul mental, afazia transformată în manieră expresivă) care, așa cum s-a remarcat, amintește de „poemele între paranteze” ale lui Constantin A-cosmei. Dar dacă la poetul ieșean parcimonia expresiei mergea pînă aproape de pragul tăcerii, arădeanul posedă o volubilitate amară, care face ca discursul poetic să continue, gîuit, la nesfîrșit, fără ca asta să anuleze în vreun fel impresia dominantă de sfîrșeală. Foarte dese sînt, în poemele lui Khasis, frazele eliptice, trădînd o gîndire în suferință, aflată în luptă cu lumea: „astăzi sîntem în 06.08.2005 – de ce?” sau: „m-am încurajat atingînd obiectele/ am desenat un hot-dog pe fața de masă/ m-am rugat de îngerul personal de două ori în juma’ de oră/ să intervină să intervină/ am schimbat mesaje cu v. leac/ și cînd în a.m. cînd în p.m./ am/ făcut/ față”. Caracteristic pentru această manieră mi se pare un vers conținînd și obsesia maniacală pentru ore exacte și plăcerea detaliului kinestezic inutil și, mai ales, oprirea sugestivă a discursului poetic într-un punct nepermis, cu operarea unei îndrăznețe amputări a enunțului, de o mare forță de sugesție: „stau cu coatele pe masă la 2.40 a.m./ și încerc să înving”.

O poezie scrisă în ciuda poeziei

Din aceeași familie poetică fac parte versurile în care Khasis „cretinizează limbajul”, făcîndu-l să funcționeze în mod paradoxal, sfîdînd logica și, pe alocuri, bunul simț gramatical: „știi/ cînd inima mea senzațională își face loc/ se aprind deo-

T.S. Khasis și Vasile Leac

dată sute și mii de becuțe”. Versurile acestea, aberînd controlat, în maniera naumiană, exprimă o stare de spirit caracteristică întregului volum: senzația de sfîrșeală și elanul nejustificat, oprit la jumătate („saturday- la fereastră rontăi dus de val o bucățică de napolitană”), extazul autoprovoacat („singur frunzăresc un okm/ dup-un minut forțele mele domestice-s prelinse pe covor”) și mica revelație, îngopată sub valuri de plictis („îmi place cum intră lumina prin storuri/ intră atît cît să nu clachez”). Individul care vorbește astfel se prezintă ca un învins, avînd decența de a nu acuza vreun Dumnezeu pentru propria nefericire, nici societatea românească de tranziție, ci refugiindu-se la nesfîrșit în propria lume sărăcăcioasă, colțuroasă, dar atît de convingătoare poetic. Eroul își declară apatia, lipsa de interes pentru orice formă de compasiune, de consolare, sugerînd existența unui conflict cu sine însuși pe care nu știe cum să-l încheie: „pe o străduță am realizat că nu mai am rezerve/ antipatii sau puterice porniri de solidaritate/ în schimb o pașnică lumină de culoarea caramelului se/ revarsă din vitrine/ un corp difuz împrăștiind amărăciune să zicem că/ eram aproape de-o-mpăcare măreață cu mine însumi m-aș fi/ decorat pentru asta mi-aș fi adus omagiu/ dar nu/ mie îmi trebu-

iau finisaje afective tencuieli mentale în/ drumul glorios către marea finală”.

Ce iese de aici? O poezie bine condusă, cu foarte puține momente de tonus mai slab, acolo unde ideea e exprimată prea explicit, cu un patos care nu-i al lui Khasis („înger îngerăș te doare-n cot/ de mine? dacă da îți voi/ scrie sute de versuri cu rimă/ sentimentele mele condimentate se vor prăvăli peste-o/ omletă cu șuncă”). În afară de asta însă, un poet întrutotul remarcabil, al cărui aparent laconism dă naștere la tropi ingenioși, surprinzători. Ultimul text din volum, de pildă, construiește, parcă la întîmplare, din cioburi de imagini aparent nesemnificative, un poem care reafirmă așezarea în răspăr cu lumea, poza autenticistă, de dezmoștenit, atît de frecventată de poeții tineri, dar care se potrivește la prea puțini dintre ei: „(25 sept. 2002)/ laura stoarce rufe/ minicascade de spumă și detergent/ o fac să tinjească/ probabil se gîndește la anna karenina/ cu ligheanul în brațe cu părul strîns la ceafă/ pregătită/ pentru un suicid în gara din radna// i-o spun// s-ar zice că-ți pierzi mințile dragule// apoi pune rufe la uscat/ blugii mei cu slițul spre răsărit”. O poezie excelentă, ce impune un poet consistent, de urmărit cu atenție în continuare...

Șerban FOARȚĂ (serfoar@yahoo.com)

TELENOVELA NOVA

Un mire fără căpătîi

(cap. XXIII)

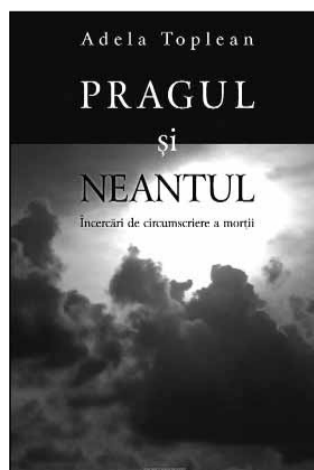
E greu să-ți rețușezi toaleta în public. De-aia,-n schimb, toaleta are oglinzi. E drept: nu poți să te ascunzi în ea de toți, – de *toate*,-n cazul că ești doamnă, iar celelalte te condamnă că te boiești sub becul cel mai bun, că faci exces de zel pudrîndu-te, că ba îți țugui, ba-ți întinzi buzele, că ugui ca porumbețele în rut, că ți-ai da însăși un sărut, de n-ar holba atîtea ochii la tine, care-ți dai cu *Fiocchi* asemeni unor solzi sau praf de fluture dermatograf, pe streășina și tivul pleoapei... Ajungă-ți, Jeano, ochiul apei oglinzii pudrierii mici pe care-o poți deschide,-aici și-acum, cînd nașa, cu aliura-i marțială,-ți pipăie paliura [sic] și ți-o îndreaptă, cît de cît, – dîndu-și, apoi, pe propriu-i gît, cu pudră, ca și pe figură; pentru ca, ajungînd la gură, să-și dea pe buze cu ruj gras, după ce și le-a lins și tras de colțuri, într-un scurt asediu, cu degetele-i prim și mediu.

Lansare de carte – cel mai recent roman al Florinei Ilis

Editura Cartea Românească vă invită la lansarea romanului *Cinci nori colorați pe cerul de răsărit* de Florina Ilis. Evenimentul va avea loc în prezența autoarei, miercuri, 10 mai, ora 17.00, la Muzeul Literaturii Române. Despre carte vor vorbi Nicolae Manolescu, președintele Uniunii Scriitorilor din România, și Carmen Mușat, redactor-șef al revistei „Observator cultural”. Moderator: Oana Boca, șefa Departamentului de Promovare și Relații cu Presa al Editurii Polirom.

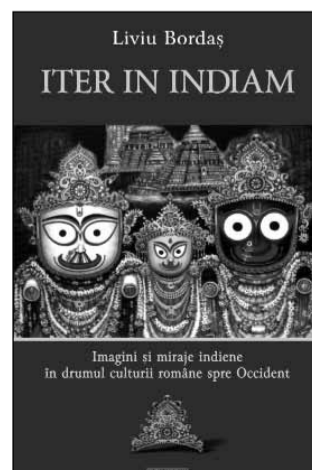

Lucrări premiate în cadrul concursului de debut „Ioan Petru Culianu” pe 2005

Volumul constituie o analiză a reprezentărilor moderne asupra morții, văzute într-un accentuat contrast cu perspectivele epocilor anterioare. Ruptura cu reprezentările arhaice ori medievale e condensată în opoziția dintre moartea-prag, transpusă într-un discurs coerent despre Lumea de Dincolo, și moartea-neant, pentru care aceasta rămîne mută, dintre forța unui sistem religios dominant și relativismul determinat de existența unor sisteme concurente de reprezentare a morții, devenite obiect de studiu (multi)cultural. De aici polemica permanentă pe care o poartă autoarea cu moartea subiectivă și, în acest sens, „bună” a modernului. Dimpotrivă, confruntat cu imposibilitatea de a gîndi coerent moartea și cu dispariția oricărei rețete convingătoare de *savoir mourir*, omul modern e constrîns să o înfrunte avînd la dispoziție doar propriile-i resurse, de cele mai multe ori prea puțin eficiente.

Adela Toplean, *Pragul și neantul. Încercări de circumscriere a morții*, Hors collection, Editura Polirom, 304 pagini, 19.80 RON

Studiul prezintă diversele aspecte ale raporturilor dintre spațiul românesc și îndepărtata Indie: de la călătoriile medievale la atracția romantică pentru Orient, de la imaginea Indiei la indologie, de la situarea ambiguă a românilor între „Orient” și „Occident” la considerarea lor ca obiect al orientalismului, în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Pretextul cărții este boierul moldav Alecu Ghica, fugit în India către mijlocul secolului al XIX-lea și descoperit ulterior ca „bramin” într-unul dintre cele mai importante centre ale hinduismului.

Din cuprins: Cazul „braminului” Ghica • Români în istoria drumului spre India • Avatarele unui aventurier: „contele” Alexandru Ghica • Istoria unei ocultări • Imaginea Indiei în cultura română la începutul secolului al XIX-lea • Coliba filosofului indian • La porțile Orientului

Liviu Bordaș, *Iter in Indiam. Imagini și miraje indiene în drumul culturii române spre Occident*, cuvînt înainte de Radu Bercea, Hors collection, Editura Polirom, 512 pagini, 27.90 RON

© foto: Alexandra Croitoru

„Pledoaria mea pentru poezie» am vrut să fie pe cît de haioasă, pe atît de serioasă“

Interviu realizat de Robert Bălan

Ce conține *Lucrări în verde sau Pledoaria mea pentru poezie*?

Mai întii să vă spun că prima parte a titlului, *Lucrări în verde*, trimite la lucrările cu același nume din viticultură. Mai sînt „lucrările în uscat“, atunci cînd, pe timp de iarnă, se îngroapă via ca să fie protejată. Eu cred că vremea îngropăciunii, a pietrelor tombale a trecut, că a venit vremea lucrărilor în verde, a dezgropării „viței-de-vie“: a poeziei celei uitate, a poezilor despre care cei mai mulți nu mai știu nimic, a valorilor care țin de viață, a „culturii bucuriei“, cum îmi place mie să spun.

Totul a pornit acum cîțiva ani, cînd a trebuit să țin un semestru întreg seminarul despre poezie la cursul altcuiva de literatură postbelică. Atunci mi s-a confirmat ceea ce știam de mult, că oamenilor nu le place poezia, pentru că nu știu ce e aia poezie adevărată, nu ajung la ea sau, dacă ajung, au față de ea o reacție meschină, școlărească. Nu o leagă de ei, de inteligența lor, de forța lor. Uneori și pentru că au citit, întîmplător, poezii din mari poeți în traduceri proaste, poezii din poeți fără legătură cu ei sau pur și simplu plicticoșenii. Cîteodată mă îngrozesc cînd văd cu ce echivalează unii poezia. E ca și cum, în materie

de muzică, ar asculta doar Bonney M., Toto Cutugno, Clayderman. Se vede că n-au ascultat niciodată un Beethoven al poeziei (deși au auzit de el, au și nimerit peste cîteva fragmente) sau vreun Roger Waters, un David Byrne, vreun Nick Cave al poeziei. Ei, și văzînd eu astea toate, de ani de zile, la studenți (că de alții, ascultători doar de Dida Drăgan, nu mai vorbesc – vedeți bine, zic Dida, nu Mirabela!), m-am hotărît să întrerup romanul la care lucram ca să mă apuc cu un soi de disperare și entuziasm în același timp de o carte despre tot ceea ce înseamnă pentru cineva ca mine poezia (și nu doar aia din cărți!). Mai erau pe atunci în desfășurare și niște anchete legate de inutilitatea poeziei în zilele noastre, erau și niște poeți care se lăudau cu un soi de mîndrie că nu-i mai interesează poezia, părăsită pentru proză. Pe de altă parte, mă dezgusta conceptul de poezie dulce-înfiorat din mintea unor tantineni înconjurători, cel sexual-ilariant, din mintea unor june, cel negru-înfiorat, din mintea unor poeți „tragici“ de ultimă serie, în timp ce vedeam, cu stupoare, cît de hiperactivi sînt „tragicii“, plini de energie în cîmp socialiterar. Duioasă contradicție!, cum ar fi spus tragicul (pe bune!) Bacovia. Așa a început satura lanx, sa-tira! Din dorința mea de a mă scutura de toate astea pentru totdeauna și, într-un fel, ca să-i fac pe studenții mei (nu ca profesor, ci ca un scriitor care avea în față mințile cele mai interesante care există azi în România) să pună poezia adevărată ală-

turi de muzicile și de romanele după care se dădeau în vînt.

Cartea este și un Bildungsroman, e și o poveste despre Profy, Scry și Sy (trei dintre „entitățile“ care formează ceea ce numesc în altă carte „simonidul“ – despre alte „componente“ vorbesc în alte cărți!). „Pledoaria“ (pun cuvîntul între ghilimele, că e o pledoarie „à rebours“!) am vrut să fie pe cît de haioasă, pe atît de serioasă. De aceea l-am luat aliat în construcția ei pe marele meșter Ion Budai-Deleanu. Aș vrea să vă mai spun că, într-un fel, cartea asta vorbește cel mai mult despre mine. Pentru cine vrea să mă cunoască, acesta ar fi un bun început. Într-un fel, ca tot ce am scris pînă acum, este o carte despre viața mea.

Altfel, în carte... o să întîlniți o grămadă de lume faină, de la poeți din veacuri și spații diferite la personaje de desen animat, în frunte cu Bugs Bunny, trupe de muzică, prieteni, fețe luminoase. Sînt și cîteva personaje „negative“, de la Mojo Jojo și Scarbo la kritikuși și oamenii-ciîni.

Lucrări nu e o carte despre doar poezie, ci despre multe altele. Veți citi și veți vedea (sau ba!).

Din cîte știu, acest volum urma să apară odată cu relansarea Cărții Românești. De ce abia acum?

Am predat cartea tîrziu, abia la sfîrșitul lui octombrie sau începutul lui noiembrie. Am

plecat apoi în Franța și am mai primit un semn de viață abia prin februarie. Atunci am văzut primul șpalt al cărții și m-am speriat. Avea peste 500 de pagini, deși eu predasem puțin peste 300! Ca să intre în colecția de poezie, au așezat cartea într-o oglindă de pagină elegantă, îngustă, cu literă mare, după ștaiful colecției, astfel că tot ce era în proză, de pildă, s-a dublat. Am rugat editura să-mi lase cartea așa cum am predat-o eu. Astfel a revenit la normal, adică la vreo 300 de pagini. N-am scos din ea decît cîteva rînduri. De renunțat, am renunțat eu la vreo sută de pagini înainte să o predau. Cu toată bunăvoința domnului Silviu Lupescu, 450 de pagini mi s-a părut prea mult pentru o carte de poezie. Deși, poate că dacă i-aș fi predat cartea așa, ar fi acceptat-o... Un fragment din capitolul la care am renunțat se află în *Lucrări* și se numește Șpan. Poate o să public cîndva o carte cu numele acesta. Trebuie să spun că am profitat de acest incident al punerii în pagină și de niște observații ale lui Dan Petrescu ca să mai fac, pe ultima sută de metri, niște mici, dar importante modificări. Nu-mi pare rău că mi-apare cartea abia acum. E mai bine.

De ce lucrați atît de mult la o carte? Nu credeți că acest timp îndelungat ar putea distruge spontaneitatea scrisului?

De ce lucrez așa mult la o carte? Așa sînt eu! Lucrez mult la o carte. Nu „șlefuiesc“

REPERE:

- Născută la 10 martie 1965 la Codlea, județul Brașov, a absolvit Facultatea de Litere a Universității București în 1987, iar în prezent este lector la aceeași facultate
- Și-a început activitatea literară ca membră a „grupului de la Brașov“, format în anii '80 împreună cu poeții Andrei Bodiu, Caius Dobrescu și Marius Oprea.
- A debutat în 1990 cu volumul de versuri *Xilofonul și alte poeme*
- Este membră a Uniunii Scriitorilor din România și a Asociației Scriitorilor Profesioniști din România – ASPRO
- A participat la festivaluri și sesiuni de lecturi literare în Germania, Franța, Polonia, Spania, Slovenia și Slovacia

„Mi-ar plăcea să am de-a face cu studenții doar ca scriitoare“

V-ați putea vedea pe dumneavoastră în postura de scriitoare, care să nu fie în același timp și profesoară?

Da, m-aș vedea. Stînd acasă liniștită, ferită de priviri, de privirea mea asupra mea care este absolut nimicitoare. Lipsită de sentimentul vinovăției (că nu am fost destul de convingătoare cînd am vorbit despre un scriitor mult drag, că am greșit nedreptățind nu știu pe cine, că nu pot să vorbesc despre toți scriitorii care au ceva de spus în literatură, că investesc prea mult de la mine acolo unde nu merită, că pun, uneori, note prea mici sau prea mari). Eu nu scriu „întins“ în timpul anului școlar, mai mult articole, răspunsuri la anchete sau eventual interviuri. Adun însă Polen (ca să citez un volum al lui Novalis, deși mă gîndesc și la albină și instinctul ei de neoprit). Apoi, în vacanțe, urmează transformarea în „miere“ și depunerea ei într-o geometrie instinctivă, de „fagure“. Mi-ar plăcea să am de-a face cu studenții doar ca scriitoare (din fericire am, de un an, și cursuri de „creative writing“, unde mi-e bine), să mă duc prin universități din țară, să am de-a face doar cu studenții care leagă literatura de ei înșiși, să nu am treabă deloc cu aceia care nu vor decît o diplomă. Și foarte important ar fi să nu trebuiască să

pun note. Chestia asta aproape că mă îmbolnăvește. Țin însă să adaug că am mulți prieteni printre studenți sau printre foștii mei studenți. Sper că ei simt că țin la ei, poate simt și că fac eforturi desperade să-i... salvez. Cel puțin asta e în mintea mea: să-i salvez (și să-i salvez și pe unii scriitori de sarcofagele didactice în care sînt ținuți prizonieri). Am lucruri frumoase de la ei, scrisori, bilețele, mici obiecte cu semnificație afectivă. De pildă, acum o lună le-am spus cîtorva prieteni de-ai mei, studenți, că nu mai vreau să fac înregistrare pentru *Lucrări*, că și-așa o să fie prea scumpă, că CD-ul poate părea o fiță, mai bine lipsă (pînă la urmă am făcut înregistrarea!). Și atunci, după cîteva zile, Gruia, studentul meu din anul III, mi-a adus o cutie pe care erau lipite decupături dintr-o carte de viticultură despre „operațiunile în verde“, iar înăuntru, sub sticlă, era o casetă audio verde, așezată pe un atlas verde, legată cu ață verde pe care scria: *Operațiuni în verde. Lucrări*. În anii din urmă, cînd unii dintre prietenii vechi s-au ticăloșit, cînd am văzut ce fac din alții, plini de miere cîndva, servilismul, slugărnicia, instinctul parvenirii, studenții mei mi-au fost singurii prieteni, solidaritatea lor a fost puternică și absolut dezinteresată. Ei pur și simplu țineau la mine, așa cum și eu țin la ei, pur și simplu.

sau tîmpenii din astea! Și la *Exuvii* am lucrat vreo șapte ani, deși cartea fusese scrisă – toată! – în câteva săptămîni. Avea 30 de pagini. Apoi au început rescrierile. Pentru mine scrisul înseamnă rescriere, după cum adevăratul citit înseamnă recitare. Doar rescrierea creează volum, acea geometrie variabilă ca și infinită, efectul de perpetuum mobile. M-a întrebata cineva odată cînd știu că am terminat o carte. Și am spus că, într-un fel, nici o carte de-a mea nu e, din punctul meu de vedere, terminată, pentru că aș fi putut să le continui mult timp, prin rescriere. Ele sînt aceste cărți, și nu altele numai pentru că m-am decis, la un moment dat, să pun punct. Rescrierea nu e o operație de finisare, repet, ci o formă a inepuizabilei spontaneității, a unei inepuizabile serendipity. Dai mereu peste lucruri care vorbesc despre tine, care luminează noi relieful din ceea ce n-avea formă, în mîntea ta, în viața ta. Dai peste ele fără să cauți. Doar așteptînd, învîrtindu-te în jurul celor găsite. Altfel, cartea e făcută din straturi, straturi de „dripping” spontan. E adevărat că am lucrat mult la „fagure”, la structura în care să montez tot ceea ce am adunat de-a lungul anilor. Dar și „fagurele”, așa geometric cum pare, ține tot de instinct! *Lucrările* au fost gîndite ca un spectacol pe două scene (una la subsol!). Partea de „regie și montaj” mi-a luat ceva timp, dar m-a și amuzat.

În condițiile unei oferte culturale atât de bogate, care sînt armele cu care ar trebui să lupte poezia pentru a ajunge la public?

Mie nu-mi plac armele. Nici nu sînt o activistă. Apoi, cititorului i-au făcut atîția alții curte („dragă cititorule, dragă cititoare”) încît... Eu îi spun cititorului meu „semblabile” și „frere” (chiar dacă „hypocrite”) numai spre sfîrșitul cărții. După 300 de pagini, dacă a stat cu mine, îl îmbrățișez ca pe un frate, ca pe o soră (chiar și ipocriți!).

Pledoaria mea pentru poezie: pe cine încercați să convingeți că poezia merită citită, scrisă...? Dumneavoastră mai credeți în poezie?

Nu încerc, de fapt, să conving pe nimeni de nimic. Singurul lucru de care am oroare este să pun mîna pe ea niște proști. Am ca motto, de altfel, „Interzis proștilor de orice fel”. Redactorul meu de carte mi-a spus că asta s-ar putea să enerveze. Ce contează? Ori-cum o să enerveze. La un moment dat, dau în carte o definiție a lui stultus, a prostului care e „cel care nu se îngrijește de sine” (cred că e chiar definiția lui Erasmus). Din poezia adevărată și de la poeți aflî multe despre cum să ai grijă de tine. Dar prost mai înseamnă și „prostul inteligent”, despre care pomenește Gellu Naum, după cum prost e și cel care surde cu superioritate timpă la ceea ce-l depășește, omul cu „capul lui de rățoi”, vorba lui Lautréamont. Dacă stau mai bine și mă gîndesc, eu sper ca și pe „proștii” aștia să-i fac să răsfoiască, măcar, cartea, enervîndu-i. S-ar putea ca unii dintre ei să se schimbe.

Așaaa. Dacă eu cred în poezie? Eu eram, cîndva, pe la începutul liceului, o refractară la poezie. Nu pricepeam nimic, mă enerva, mă plictisea. Făceam pe deșteapta și nu eram decît „un cap de rățoi”. Nu vedeam floarea cea frumoasă și prețioasă de buriană. Cunosc sentimentul pe care-l au unii cînd o resping. Altfel, „pledoaria” este împotriva poeziei convenționale de prin manuale, aia despre care se scrie, convențional, numai de bine etc. Eu apar un anumit concept de poezie (legat de vitalitate, de un alt fel de „cultură poetică”), am oroare de conceptul de poezie în care cred kritikușul X sau poetul Y sau studentul Z sau tantinenea W! Cu poezia e ca și cu muzica. Îți place muzica? Crezi în muzică? Da, cred, dar nu pot să stau lîngă unu’ care ascultă doar clasică refuzînd snob și stupid underground-ul, de pildă, sau lîngă unul care se dă în vînt după underground și nu a ascultat niciodată... hai, nu zic *Pierrot lunaire*, dar *Requiemul* lui Mozart. La fel cu pictura. Eu dispar

„N-am intrat vreo 15 ani în sediul Uniunii Scriitorilor”

Cît de mult vă ajută faptul că sînteți căsătorită cu un critic literar?

Faptul că sînt căsătorită cu Bogdan mi-a adus multă fericire și un copil pe care-l iubesc la fel de mult ca pe el. Faptul că e critic literar mi-a produs, mai ales în ultimii ani, multă suferință. El e un om cinstit și, din cauza asta, incomod. E singurul lui stăpîn, nu face servicii, nu face jocuri, nu face compromisuri. Toate astea, în combinație cu sentimentul de vinovăție al altora – care fac și jocuri, și servicii, și compromisuri –, îl fac și mai antipatic. Ostilitatea față de el vine mai ales dinspre criticii literari, colegii de-ai lui, sau dinspre ideologia de altă orientare. Nu vorbesc acum despre asta. Ce știu și rămîne pe hîrtie este faptul că niciodată nu s-a pretat la pamflete, ca alții, la gesturi ignobile. A preferat întotdeauna să aibă un discurs elegant și numai pe idei. N-a avut parte de același tratament. Dimpotrivă. Ei bine, unii care au vrut să lovească în el nu s-au sfîșit să lovească și în mine. După sinistrul număr dintr-o revistă, comandat, de fapt, împotriva unui singur om care era soțul meu (deși „puși la zid” au fost și alții), o doamnă a făcut o cronică în care încerca să-mi desfinjeze subtil retipărirea cărții despre Gellu Naum, în condițiile în care avusea numai cuvinte de laudă pentru prima ediție, iar în cea de-a doua, cum avea să-mi scrie într-o scrisoare, i se păruseră cele mai interesante paginile adăugate față de prima ediție! Iarși îmi vine Bacovia în mîntea: „Duoasă contradicție!”. Doamna îmi fusese un fel de prietenă, dar au luat-o valurile querellei, și-a adus și ea contribuția lovînd în mine, fără sens. Am fost foarte mîhnită și dezagustată. Tot în aceeași perioadă, un domn căruia soțul meu i-a făcut mult bine a refuzat să publice un interviu cu mine în gazeta lui (interviul mi-l luase o angajată a ziarului pe care-l conducea) spunînd că

„Nu e vremea acum pentru Simona Popescu”. Și au urmat o serie de fapte asemănătoare (n-am timp să vorbesc despre ele – poate cîndva, pe larg, într-o carte) care mi-au arătat cît de mizerabilă poate fi lumea literaților, de fapt...

Soțul dumneavoastră vă citește textele înainte să le publicați?

De cele mai multe ori. Cîteodată n-are timp. Peste *Lucrări* s-a uitat cîteva zile, dar nu le-a citit de la un cap la celălalt. N-a avut timp.

Credeți că e important să fii consecvent cu tine însuși, mai ales că această consecvență implică multe sacrificii?

Păi, da! E bine să fii consecvent! Ca să dau un singur exemplu: e bine să te ții departe de lumea literară (n-am intrat vreo 15 ani în sediul Uniunii Scriitorilor, nu mă duc la circiuma scriitorilor) și nu mai public în revistele culturale românești, cu două, trei excepții (și atunci numai invitată!). Nu mi se pare că pierd nimic.

Ce v-a făcut să acceptați să intrați în proiectul de la Centrul Național al Dansului?

Ce m-am bucurat că s-au gîndit la mine pentru proiectul de la CND! Vroiam demult să cunosc zona asta, nu știam mai

nimic. Altfel, pot să spun că am habar de ce se întîmplă azi în zonele artistice de orice fel. Mă interesează foarte tare ce gîndesc alții, cum se vede asta în varii expresii non-verbale. Mi-ar plăcea tare mult să intru în tot felul de proiecte, nu doar ca spectator, ci și cu idei. Pe mine mă entuziasmează extraordinar creativitatea celorlalți. Îmi place entuziasmul, iubesc lumea cînd el apare, sînt foarte fericită cînd lumea îmi dă motive s-o iubesc. Și cumva profund recunoscătoare. Cărțile mele sînt scrise și din recunoștință. Pentru... lume. De pildă, ultima, pentru poeți minunați și muzici, prieteni nevăzuți care mă ajută să supraviețuiesc frumos. Și mai e ceva. Cînd dai de oameni noi, cite un grup mic, ai senzația că-ți sînt, măcar pentru scurt timp, cei mai buni prieteni. Știți, aici sînt foarte infantilă, sînt chiar ca un copil mic. Sînt foarte fericită să-mi fac prieteni noi, chiar dacă totul durează o singură zi, cîteva ore, o oră! Mă uit la copii în parc. Ei sînt la fel ca mine. Zburătăcesc în jurul iluziei prieteniei ca fluturii de noapte în jurul unui bec. La CND i-am cunoscut pe Mihai Mihalcea, Florin Fieroiu, Manuel Pelmuș, Ion Dumitrescu, Eduard Gabia. Ce bine-mi pare! Și ce credeți? Manuel mi-a spus cînd ne-am cunoscut că el își luase acum mulți ani cu el la Berlin cartea mea de debut, *Xilofonul și alte poeme*.

Apoi a cumpărat și *Exuvii*! Ion scrie poezii și cîntă superfain la chitară, are o formație cu Eduard, abia aștept să scoată CD, să mă cheme la un concert. Pe Mihai l-am văzut la televizor cu un fel de happening. Făcea pe tema dansului, în cîteva minute, cam ce fac eu undeva în *Lucrări*. Florin vorbește despre dans ca un poet „de-al meu”. În tot ce spune simți la el Atitudinea!

Ați mai accepta să intrați într-un alt proiect de acest gen? Cu ce altă artă v-ar plăcea să interferați?

Mi-ar plăcea să cunosc lumea muzicii de underground. Mi-ar plăcea să-l cunosc pe Rimaru!

Cum credeți că vor fi literatură și scriitorii români peste 10 ani?

Păi, sper ca oamenii să fie civilizați, europeni.

Dacă fetița dumneavoastră s-ar apuca să scrie, ați încuraja-o?

Cît ar fi copil, da. De la 18 ani încolo, dacă ar scrie aiurea, i-aș spune să se apuce de ceva ca lumea.

Cum v-ați simțit în Franța? Ca un scriitor român în Occident sau ca un scriitor european în Europa?

Ca un scriitor român și european în Europa. M-am simțit ca peștele în apă.

Simona Popescu, Emil Brumar și Gheorghe Crăciun

rapid de lîngă unul care iubește boii lui Griogorescu (și chiar keștiile lui Dali) și mă duc lîngă cel care iubește retractații sau himerele lui Brauner.

Dacă ar trebui să convingeți pe cineva în cinci minute că poezia încă merită atenție, ce i-ați spune? Ce fragment din poezia lumii ați alege pentru a-i demonstra acest lucru?

Pentru ca să vorbesc despre conceptul meu de poezie am avut nevoie de aproape trei ani (de citit poezie citesc de o viață și cred că sînt un foarte bun cititor de poezie, o spun fără modestie) și de peste 300 de pagini. I-am adunat în carte pe mulți dintre cei care au făcut din mine ceea ce sînt astăzi: o grămadă de poeți, tineri și bătrîni, femei și bărbați, morți și vii. Dar și muzici, filme, prieteni (a se vedea coloana sonoră din carte și genericele). Așa că-i las pe alții să vorbească despre poezie în cinci minute. Să dea alții un singur citat... iluminator. Un singur nume de poet. Un singur răspuns la întrebarea ce e poezia...

V-ați dori să primiți în sfîrșit un premiu de la Uniunea Scriitorilor, mai ales că

acum în fruntea acestora sînt alți oameni și un alt set de criterii?

Dar ce atent sînteți dv. la lucrurile astea! Așa e: nu am nici un premiu al Uniunii cu pricina. O vreme eram prea tînără, apoi eram soția președintelui ASPRO, juriile erau cum erau, Uniunea... cea dintotdeauna! Dar poate cărțile mele nu au fost la fel de bune ca ale colegilor mei premiați. Pentru mine a fost mai relevant (și o surpriză totodată) faptul că într-un top al cărților ultimilor 15 ani, făcut de revista „22”, top la care au participat o grămadă de critici literari, *Exuvii* a ieșit pe locul întîii la proză, iar la poezie și eseu eram tot pe locuri foarte bune. Am fost, de altfel, singurul scriitor care figura „în top” la toate cele trei „categorii”. Nu o spun cu orgoliu, nici nu contează asta, dar asta spunea ceva despre mine în ciuda unui context literar extrem de ostil mie (nu e locul și nici n-am destul spațiu să spun despre ce e vorba cînd pomenes de ostilitate). Cam în acea perioadă a venit și invitația pentru „Les Belles Etrangères” – am aflat mai apoi că din cei 20 de oameni consultați de francezi pentru selecție nu a existat nici o abținere la numele meu. În rest, am puțini prieteni adevărați în lumea literară, nu cultiv relații, nu-mi

place să cunosc de-aproape critici literari (dimpotrivă!) – am făcut o singură excepție și mi-a părut rău (între timp s-a rezolvat!), pe scriitori prefer să-i ocolesc. Pentru mine sînt mai importante și emoționante semnele de simpatie pe care le primesc de la liceeni, studenți, profesori tineri (sau mai puțin tineri), cititori necunoscuți. Dacă vreți să știți, nimic nu e așa prețios, toate premiile din lume, ca doar una singură dintre scrisorile pe care mi le-a trimis, să zicem, Ana T., acum studentă la Cluj, la Litere. Dacă s-ar apuca de scris, Ana ar deveni o prozatoare cum nu mai avem!

Revenind la întrebare. La Uniune, în afară de Manolescu nu s-a schimbat nimic! În juriile ei se mișcă mereu aceiași critici. Nu aștept nimic de la ei! Dimpotrivă! Apoi, aș putea să vă dau o listă de nume de critici literari care m-ar lăsa deoparte, oricît de bune ar fi cărțile mele, numai și numai pentru că sînt soția lui Bogdan Lefter. Cam asta-i lumea în care eu sînt obligată să-mi duc viața. Am o singură ieșire. Să întorc spatele acestei lumi. Așa am și făcut. Mă simt cumva în underground. Și e foarte bine. Cum sînt, altfel, o persoană foarte prietenoasă, mă bucur cînd dau de puținii oameni pe care îi respect sau de unii scriitori foarte tineri.

POEZIE:

- *Xilofonul și alte poeme*, Editura Litera, 1990, Premiul revistei „Calende” și Premiul revistei „Poesis” pentru debut, tradusă în limba maghiară, *Xilofon*, Editura Pont, Budapesta, 1998
- *Pauză de respirație*, Editura Litera, 1991, împreună cu Andrei Bodiu, Caius Dobrescu, Marius Oprea
- *Juventus*, Editura Cartea Românească, 1994
- *Noapte sau zi*, Editura Paralela 45, 1998
- *Juventus și alte poeme*, antologie, Editura Paralela 45, 2004
- *Lucrări în verde sau Pledoaria mea pentru poezie*, Editura Cartea Românească, 2006

PROZĂ:

- *Exuvii*, Editura Nemira, 1997, Premiul Asociației Scriitorilor Profesioniști din România – ASPRO pentru roman, ediția a II-a, Editura Paralela 45, 2002, ediția a III-a, Editura Polirom, 2004; tradusă în limba poloneză, *Wylinka*, Editura Czarne, Wolowic, 2002

ESEU:

- *Volubilis*, Editura Paralela 45, 1998
- *Salvarea speciei. Despre suprarealism și Gellu Naum*, Editura Fundației Culturale Române, 2000
- *Clava. Criticițiune cu Gellu Naum*, Editura Paralela 45, 2004

© foto: Aurora Dediu

Prima parte a dezbaterii

Muzeele – mai mult decât istorie la conservă?

Dosar realizat de Adrian Cioflâncă și Emilia Chiscop

Potrivit statisticilor recent difuzate de Centrul de Studii și Cercetări în Domeniul Culturii (CDSC), peste 60% din populația României nu intră niciodată în muzeu sau la expoziții, iar 50% dintre români nu au vizitat nici un muzeu în ultimele 12 luni.

Profilul vizitatorului de muzeu, așa cum reiese din *Barometrul cultural* realizat de același Centru, arată astfel: femeie, din mediul urban, cu vârsta cuprinsă între 21 și 30 de ani, absolventă de studii postuniversitare. Celelalte categorii de populație reprezintă practic un public nesemnificativ.

„Suplimentul de cultură“ a adresat specialiștilor o serie de întrebări: Sînt muzeele niște instituții perimate? Care credeți că sînt problemele cele mai acute cu care se confruntă muzeele astăzi? Au acestea o problemă de adaptare la cerințele societății contemporane? Ce credeți că ar trebui schimbat la expozițiile permanente din muzeele de istorie și artă, care, potrivit aceluiași statistici ale CDSC, au un public și mai restrîns (între 5 și 15% din totalul vizitatorilor de muzeu) decît cel al muzeelor de științele naturii, respectiv decît muzeul satului? Ce mai reprezintă „cultura de muzeu“ și care sînt perspectivele acesteia? Își îndeplinesc muzeele rolul de instituții de cercetare științifică? Cu un astfel de prezent, care este viitorul muzeelor din România?

Trecutul care s-a trecut

Dacă ne uităm peste hotare, muzeele nu sînt, hotărît lucru, instituții perimate. Dimpotrivă, atunci cînd sînt bine realizate, constituie locuri de atracție de primă importanță în geografia urbană și instituții performante în care se produce mesaj cultural și cercetare științifică.

Adrian Cioflâncă

Dacă ne uităm la noi, nu mai sîntem atît de siguri – după cum arată, ele par a fi. Dar perimată nu este instituția muzeului ca atare, ci tematica reflectată în expozițiile permanente. După 1989, s-au făcut mai multe *update-uri* superficiale, dar, conceptual, expozițiile permanente din muzeele de istorie reflectă o viziune istoriografică și muzeală plasa-bilă undeva în anii '70. Trecutul ilustrat în muzeu este oficios, naționalist, centralist, unic, mitizat, triumfalist, neverosimil, fiind transpus într-un discurs care are o slabă referențialitate pentru prezent. Aici stă explicația pentru lipsa de popularitate a muzeelor.

Dacă ne uităm la Palatul Culturii din Iași, a cărui situație o cunosc mai bine, vedem că expoziția permanentă a

Muzeului de Istorie este o clonă a celorlalte expoziții „naționale“ din țară, din care istoria locală abia se observă. De exemplu, nu poți afla nimic despre consistenta mișcare anti-unionistă din preajma anului 1859 sau, lucru de-a dreptul dezonorant, despre pogromul din Iași din 1941. Muzeele de istorie nu au asimilat tematic, nici pînă acum, Holocaustul și perioada comunistă, lucru care s-a întîmplat cu mult timp în urmă în Europa Centrală. Istoria de muzeu ocolește trecutul problematic, refugiindu-se bovaric în antichitate, care are rezervată, încă, o bună parte din spațiul expozițional și este reflectată într-o manieră indigestă, nefrecventabilă.

Boli endemice

De puțină vreme s-a primit de la minister consemnul pentru regîndirea tematicii și refacerea expozițiilor permanente, lucru care la Iași a provocat un mare disconfort printre muzeografi și o serioasă criză de imaginație. Se vîd acum, pe de o parte, efectele politicii de personal clientelare, care a făcut ca Palatul să se umple cu rudele și apropiații unor potențați locali și, pe de alta, rezultatele demotivante ale subfinanțării cronice din domeniu. În condițiile în care mulți dintre muzeografi nu există în lumea academică, nu pleacă în străinătate cu burse, nu participă la proiecte internaționale, nu consultă literatură de

specialitate adusă la zi, este de înțeles că tematicile din anii '70-'80 și vechile tratate de istorie sînt pentru ei singurele referințe și surse de inspirație pentru *re-facerea* expoziției.

În rest, muzeele au bolile pe care le au mai toate instituțiile de cultură: sînt prost administrate managerial și științific, subfinanțate (salariile sînt scandalos de mici – bineînțeles, nu și cele ale directorilor), apatice, nevrotice, au ierarhii și criterii de competență fluide, sînt parohiale, rupte de lume, de prezent, de instituțiile congenere din afară sau din țară, de celelalte profesii.

Și, un lucru la care sînt foarte atent în ultima vreme, observabil și în alte părți, acordă prevalență departamentelor tehnice și personalului administrativ în fața personalului de creație culturală sau științifică – secretarele, contabilii, juriștii și conservatorii sînt mai bine plasați și plătiți decît muzeograful, la fel cum în edituri, în redacții, traducătorii, tehnoredactorii, corectorii, tipograful sînt, de multe ori, privilegiați în fața autorilor și redactorilor. Două muze importante din Iași, Muzeul Unirii și Muzeul Memorial „Mihail Kogălniceanu“, recent renovat, au devenit fiul unei conservatoare, un „no name“, care a izgonit muzeograful, ține muzeele în izolare și, boală veche între conservatori, confundă posesiv patrimoniul instituției cu averea proprie.

În slujba Istoriei și Patrimoniului

Legea proprie le rezervă muzeelor trei funcții majore: patrimoniul, cercetarea științifică și comunicarea publică în scopul educării și recreării. Dintre acestea, muzeele de la noi par preocupate obsesiv doar de prima, fiind angajate într-un efort perpetuu, sisific, steril de realizare a evidenței patrimoniului, evidență care, oricum, trebuia să se fi finalizat de mult. Cercetarea este facultativă și sporadică, iar comunicarea se face după ureche.

Expozițiile sînt centrate pe patrimoniu, criteriul de referință pentru evaluarea aranjamentului muzeal fiind valoarea materială și raritatea/unicitatea obiectelor expuse. Conceptul, tematica și mesajul expoziției contează mai puțin. De aici, un cerc vicios: nu se înnoiesc expozițiile deoarece nu există patrimoniu pentru temele noi, iar patrimoniul nu se înnoiește pentru că nu se refac expozițiile.

Concepția muzeală din Europa Centrală, din Occident și mai ales din SUA se află într-o fază post-patrimonială, postmaterială, încetînd primatul obiectelor în fața faptului social și a mesajului cultural. Muzeele nu trebuie să expună obiecte de dragul obiectelor, ci de dragul lumilor și narațiunilor din care acestea au făcut parte. Criteriul rarității/unicității este integrat nevoii ca muzeul să coboare de pe pedestalul Istoriei și Națiunii, de a comunica mai democratic, mai pe înțelesul prezentului, mai aproape de interesele vizitatorilor, de viața socială, de cotidian, de referințele culturale ale lumii în care se află.

Soluții pentru o instituție anacronică

Rezultatele *Barometrului cultural* realizat de Centrul de Studii și Cercetări în Domeniul Culturii mi-au părut foarte optimiste în ceea ce privește gradul de interacțiune al publicului cu muzeul. Dat fiind faptul că muzeele fac atât de puțin pentru publicul lor, procentele sînt mari, iar publicul, surprinzător de tînăr.

Raluca Bem Neamu, Muzeul Național de Artă al României

În prezentul care durează de cîteva decenii, muzeele se preocupă constant de păstrarea patrimoniului și de educarea publicului. Declarativ, acest ultim scop este prezent pe frontispiciile muzeelor de mult timp, dar concret, interesul pentru vizitatori continuă să fie facultativ chiar și în prezent.

Soluția imediată ar fi stabilirea de către fiecare muzeu în parte a unor *strategii orientate spre vizitator* și nevoile acestuia. Ideea încă dă fiori specialiștilor din muzee care văd în acest lucru o scădere a calității științifice a expozițiilor și a celorlalte produse și servicii culturale oferite de muzeu. Reacția acestora n-ar trebui să surprindă, dată fiind lipsa de pregătire în acest sens, suprapusă cu o viziune osificată a modului cum se gîndește un muzeu care s-a oprit undeva mult în trecut. În facultățile de muzeologie din Europa există materii care se predau și care vorbesc despre public ca principalul motor al unei instituții muzeale: „Studii despre vizitator”, „Comunicarea în muzeu”, „Educația în muzeu” etc. Școala românească eludează orice preocupare de acest gen. Pe de altă parte, m-am întrebat deseori cum e posibil ca după nenumărate excursii în străinătate, muzeografilor români să nu vadă această preocupare permanentă

către utilizatorul de muzeu. Răspunsul e simplu pînă la urmă: expoziția propusă e foarte documentată științific, iar conceptul de expoziție e coerent numai din punctul de vedere al specialistului. Ce mai vreți? Partea de interpretare a exponatelor, logica ușor de urmărit și de către un nespecialist, atractivitatea și accesibilitatea conceptului de expoziție trec neobservate de către un profesionist român de muzeu. De aceea, neavînd instrumentele teoretice de a sesiza abordarea orientată spre vizitator, specialistul se va întoarce în țară și va spune că muzeele „la ei” sînt pline pentru că publicul este mai educat. Fals, oamenii intră în muzeu pentru că le place și înțeleg ceea ce li se propune, nu pentru că ar fi mai bine pregătiți (evident, mai există și alte motive asupra cărora nu voi insista aici: turismul, campaniile de promovare etc).

Elementul-cheie – colaborarea cu oameni din afara domeniului

O altă soluție și, în fapt, o concretizare a unei strategii orientate către public este înființarea în toate muzeele a unei *secții de educație și comunicare*. Cei care lucrează în această structură trebuie să *interpreteze*, „să traducă” și să comunice vizitatorilor (și nu numai lor) ce înseamnă un muzeu, la ce se referă expoziția, să construiască

În străinătate, oamenii intră în muzeu pentru că le place și înțeleg ceea ce li se propune, nu pentru că ar fi mai bine pregătiți

aplicații și programe care să facă din obiectele de patrimoniu încrîpate pretextul pentru cunoaștere și bucurie. În plus față de aceste activități adiacente expunerii, ei trebuie să participe la crearea propriu-zisă a conceptului de expoziție, colaborarea cu specialiștii ajutîndu-i să propună un produs cultural accesibil, interesant și atractiv. Probabil bănuieți dificultatea unei ast-

fel de inițiativă. Nu numai la noi, ci în toate muzeele europene sau de peste Ocean acest tip de colaborare este dificil, bibliografia de specialitate și schimbul de experiență cu muzeografi din alte țări demonstrînd faptul că există prejudecăți și de o parte, și de cealaltă.

Mă întorc la ideea precizată mai sus, prin care școlile sau centrele de educație românești

nu au încă un program de formare pentru acest tip de personal de muzeu. Astfel, pentru ei, formarea înseamnă în fapt autoformare: consultarea bibliografiei străine, stagii în alte muzee celebre cu departamente dezvoltate de educație și comunicare, mastere sau școli de vară pe acest subiect. Și pentru că în unele muzee din România există astfel de echipe care s-au profe-

sionalizat în lucrul cu publicul, inițiativa unor *centre de educație* deschise către alte muzee care intenționează să dezvolte astfel de inițiativă îmi pare o soluție bună de moment.

Toate aceste soluții ar fi inutile însă dacă nu ar interveni un aspect esențial: *creativitatea*. De aceea, colaborarea cu oameni din afara domeniului ar constitui elementul-cheie pentru soluții spectaculoase și de impact.

Nu muzeele sînt perimate, ci managementul lor

Cu puține excepții, majoritatea muzeelor din România se confruntă cu o „criză de public”, asemenea altor instituții de cultură (teatre, cinematografe, instituții muzicale etc.).

Victor Simion, istoric de artă, expert la Centrul de Pregătire Profesională în Cultură, București

Sînt mai multe cauze. Scăderea interesului pentru muzeu (dar nu numai) reflectă scăderea interesului pentru educație și cultură, în general. Mai ales în rîndul tinerilor. Muzeele nu sînt perimate, dovadă faptul că în alte țări europene nu există o asemenea problemă. Perimat este „managementul”, lipsa unei oferte diversificate, bogată în expoziții, în manifestări educative, în strategii elaborate pe categorii specifice de vîrstă, sex, nivel de pregătire ș.a.m.d.

Într-o economie de piață, muzeele „vînd” cultură, fac educație (educatorul de muzeu este un specialist în acest domeniu), își formează propriul public („noi ne formăm publicul de muzeu!”), se asociază cu alte instituții de cultură formînd veritabile „holdinguri” culturale, cu o largă paletă de programe. Muzeele sînt ale

publicului, și nu ale muzeografilor, iată o realitate care ar trebui să stea la baza întregii viziuni manageriale pentru muzeele din România. Asta presupune elaborarea de proiecte și programe care să intereseze și să atragă permanent publicul. Muzeele sînt plătite din banii publici ai comunității – și, ar trebui deci să răspundă așteptărilor comunității.

Centrul de Pregătire Profesională în Cultură din București pregătește, de cîteva ani, specialiști în management, educație și marketing muzeal, dar, din păcate, aceștia nu sînt folosiți corespunzător în propriile lor muzee.

În egală măsură se impune o altă dinamică a expozițiilor. Ideea doar a unei expoziții „de bază”, „permanentă” este fatală (în alte țări, nici nu se mai practică acest sistem) dacă nu este completată cu serii de expoziții temporare, diversificate tematic, dublate, la rîndul lor, de activități educative, menite să readucă publicul în muzeu. Viitorul muzeelor din România este unul singur: dacă se vor adapta noilor condiții și cerințe, dacă vor trece de la stadiul de muzeu pasiv la cel de instituție dinamică, „provocatoare”, devenind centre de interes cultural, atunci vor avea un viitor asigurat și benefic pentru societate. Dacă nu...

Instituțiile muzeale românești au realmente probleme de adaptare

Datorită profesiei de istoric, răspunsurile mele la această anchetă privesc mai ales situația muzeelor de istorie și a obiectivelor istorice. Deși nu sînt angajat al vreunei instituții muzeale, starea acestora nu îmi este indiferentă.

Dorin Dobrinu, cercetător la Institutul de Istorie „A.D. Xenopol” din Iași

Muzeele românești au fost suse masiv în anii '60-'80 programului național-comunist de (re)modelare nu doar a prezentului, ci și a trecutului. Situația s-a schimbat superficial după 1989. Și astăzi muzeele românești de istorie frapează prin festivism, prin maniera eroizantă de expunere a patrimoniului, a textelor explicative care însoțesc expozițiile. În directă legătură cu aceasta aș menționa maniera jenantă în care unii (mulți?) ghizi/ muzeografi prezintă istoria României. S-a întimplat să asist personal la astfel de momente în diferite muzee județene, în muzee „de obiectiv” (cetăți/ castele, case memoriale etc.). Ți se „servește” aproape de fiecare dată același amestec indigerabil de istorie romantică și național-comunistă, lăsînd prea puțin loc sau respingînd istoria critică, pînă la urmă istoria veridică.

Perspectiva centralistă, etnocentrică și teleologică din perioada comunistă s-a păstrat în bună măsură și după înlăturarea sistemului totalitar. Dacă în istoriografia română există un curent destul de important și vizibil de eliberare din chingile vulgatei național-comuniste, muzeele par să fi „încremenit în proiect”.

Muzeul de la Sighet – un exemplu de luptă cu amnezia

Dincolo de ceea ce se întimplă în legătură cu perioadele mai vechi, se remarcă insuficienta reprezentare a perioadelor și temelor de istorie recentă, care au oricum cel mai mare potențial de a stîrni interesul publicului. Mă gîndesc la istoria dicatorilor și a celui de-al doilea

război mondial și, bineînțeles, la istoria perioadei comuniste. Acestea își găsesc cu greu locul în muzee, în special în cele locale. De pildă, la Iași nu există o reprezentare coerentă a celui de-al doilea război mondial – deși aici populația evreiască a fost masacrată în parte în iunie 1941, iar orașul a fost scena unor lupte dure între sovietici și româno-germani în vara anului 1944 –, dar nici a perioadei comuniste – bunăoară, în mînăstirea Galata a funcționat o închisoare în anii terorii dejiste.

Pentru că am ajuns la comunism, amintesc că totuși se poate și altfel, cu condiția investițiilor de energie, timp și resurse materiale. Cel mai la îndemînă exemplu este cel al Memorialului Victimelor Comunismului și al Rezistenței de la Sighet-Marmației, care s-a impus în conștiința publică românească, în pofida șicanelor provenite de la guvernele patronate de foștii comuniști după 1989, dar și a propriilor limite. Acesta este un exemplu de luptă cu amnezia și de reușită civică într-un mediu în general ostil perspectivei etice asupra trecutului nostru recent, atît de incomod.

În general vorbind, monumentele din această țară se află într-o stare deplorabilă. Aceeași este și situația multor muzee de istorie (dar și de artă), adesea instalate în clădiri reprezentative pentru arhitectura locală, dar nu rareori cu probleme în privința solidității juridice sau materiale. Referindu-ne la muzee în abstract, în opinia mea acestea nu sînt instituții perimate, o bună dovadă oferind-o și explozia muzeală care s-a înregistrat pe plan mondial în ultimele decenii. Dar muzeele din România se confruntă într-adevăr cu probleme acute generate de:

lipsa de idei, lipsa strategiilor moderne; problemele de comu-

nicare (la modul real, nu declarativ) între muzee și public, între muzee, universități și institute de cercetare; conducerea de către veleitari a instituțiilor muzeale; lipsa de pregătire a unei părți (importante?) a personalului muzeelor; subfinanțarea cronică, altfel spus alocarea unor fonduri ridicol de mici pentru achiziții, expoziții, chiar pentru întreținere (de aici practica discutabilă a organizării diferitor activități lucrative în spațiile muzeale – de la tîrguri de carte, oarecum acceptabile, pînă la cele de textile și materiale de construcții sau chiar nunți ori cumetrii, care nu degradează doar moral clădirile respective, ci le și distrug la propriu, încet, dar sigur); un sistem rigid, închisat.

Schimbarea – imposibilă fără voința oamenilor din sistem

Conservatorismul este o boală răspîndită a societății românești actuale. Faptul este evident și prin aceea că în muzeele locale, care nu s-au desprins de viziunea centralistă, fenomenele și evenimentele locale au o pondere nesatisfăcătoare. Dar aceasta ține de schimbarea paradigmei, incluzînd o mai bună cunoaștere a istoriei locale. De asemenea, nu poți să schimbi structural ceva cu oameni care nu sînt cel puțin interesați de meseria lor, care să-și îndeplinească atribuțiile, în cele din urmă, să-și respecte angajamentele, mai ales că e vorba în cea mai mare parte despre susținerea lor din bani publici (e drept că mult prea puțini).

Instituțiile muzeale românești au realmente probleme de adaptare la societatea contemporană. Epoca muzeului văzut ca un templu a apus și cred că menținerea unei asemenea viziuni explică cel puțin în parte redusul interes al publicului. În

general, muzeele nu știu să-și atragă și să-și fidelizeze publicul. E drept că aceasta se datorează și lipsei unei culturi muzeale a românilor, dar pînă la urmă tocmai asta e în bună măsură responsabilitatea instituțiilor însărcinate cu conservarea patrimoniului național. Perspectivele țin de atitudinea Ministerului Culturii și Cultelor și a structurilor aflate în subordinea acestuia, a autorităților locale, a comunităților religioase, a diverselor fundații culturale – toate acestea atîngînd, după cum se vede, atît sfera publică, cit și cea privată. Însă, din păcate, în ultimii ani nu am observat cel puțin propunerea unor proiecte coerente, realiste în privința susținerii muzeale.

Viitorul nu este dătător de mari speranțe

Muzeele își îndeplinesc doar parțial rolul de instituții de cercetare științifică. Aș îndrăzni să spun că muzeele din România nu au foarte mulți oameni competenți (din fericire, eu cunosc cîtiva din această categorie), dar – și afirm aceasta cu regret și cu toată responsabilitatea – situația se întîlnește și în universități sau în instituțiile de cercetare, probabil în procente semnificativ apropiate.

Poate nu e recomandabil să ne asumăm rolul de profeți, dar cred că dacă nu se modifică fundamental concepția care stă la baza lor, viitorul muzeelor noas-

tre nu este dătător de mari speranțe. Dincolo de mitul românului inteligent și cultivat, nivelul cultural este destul de scăzut în România (fapt probat și prin investigațiile recente ale Centrului de Studii și Cercetări în Domeniul Culturii).

Diagnosticul pus fără menajamente nu este prea bine primit niciunde, pacientul amăgindu-se deseori cu ideea că starea lui nu este chiar așa rea, că poate medicul s-a înșelat, poate exagerează. Însă acesta nu este un motiv pentru cei responsabili să nu-l ia în considerare. S-ar cuveni să ne intereseze mai degrabă să fim onești în evaluarea noastră, și nu neapărat populari.

Radio România Cultural

Faptul cultural tradus radiofonic printr-un ... dialog dulce-amar, oricum cu parfum de atentă distilare, între ... dorință și posibilitate, lumină și penumbra, strălucire și opacitate, între frumos și urât, sau frumos și ... mai frumos.

Adică texte și pretexte între Valentin Protopopescu și Răzvan Dolea aflați în studio și ascultătorul care aleargă preocupat de ale vieții, dar vrea să fie ... „prins” de fapta de cultură, într-un vesmînt sonor ... un pic altfel.

În fiecare zi de luni pînă vineri, de la ora 10

Texte și Pretexte

cu Valentin Protopopescu și Răzvan Dolea

fm

Alexandria 89.7 | Anul 104.8 | București 101.3 | Brașov 101.8 | Baia Mare 100.2 | Bihor 105.8 | Buzău 105.5 | Botoșani 103.1 | Cluj 101.1 | Deva 105.8 | Galați 101.6 | Giurgiu 102.6 | Harghita 104.8 | Iasi 104.1 | P. Neamt 100.3 | Ploiești 104.1 | Rm. Vâlcea 102.5 | Suceava 104.3 | Sibiu 102.7 | Suceava 104.6 | Tg. Mures 104.9 | Tulcea 103.1 | Timisoara 100.7 | Vaslui 102.7 | Nea 102.4

Citiți în numărul următor texte de **Mirela Crețu**, de la Muzeul de Etnografie Universală „Franz Binder”, Sibiu, **Cătălina și Andi Mihalache**, cercetători la Institutul de Istorie „A.D. Xenopol” din Iași, **Florea Ioncloaia**, Istoric, Universitatea „Al.I. Cuza” Iași și **Alexandru Condescu**, directorul Muzeului Literaturii Române din București.

„Peste tot în Occident, muzeul face casă bună cu ideea de *loisir*, cafenelele și concertele din arealul său neafectîndu-i seriozitatea, menirea, prestigiul. Marile muzee instruiesc cu aerul că ne distrează, dînd vizitatorului impresia că se folosesc de cunoștințele lui, de ceea ce el știe deja de la școală. Cu alte cuvinte, îl ajută pe individ să își aducă aminte și, totodată, să capete o mai bună părere despre propria persoană. Strategiile de asemenea factură pot fi etichetate în fel și chip, ca *reality history*, cultură pop sau show-biz, dar cu siguranță că ele mai dau o șansă culturii, care poate fi receptată cu relaxare, într-o manieră ludică, mai puțin gravă.” – Cătălina și Andi Mihalache, cercetători la Institutul de Istorie „A.D. Xenopol” din Iași

SCRISOARE PENTRU MELOMANI Victor **ESKENASY**, Radio Europa Liberă, Praga
„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Despre muzică și memorie

Cînd în urmă cu două săptămîni vă semnalăm impresionanta colecție, enciclopedie germană de lieduri, realizată în anii celui de-al doilea război mondial și republicată acum pe 66 de discuri compact, notăm și că autorul livretului își declina cumva competența în privința relațiilor autorului colecției, pianistul Michael Raucheisen, cu regimul nazist. Cert părea să fie doar că, după procesul de denazificare, Raucheisen nu a mai revenit în scenă niciodată la notorietatea anterioară, de cel mai bun pianist acompaniator și cunoscător al liedului universal. Și aceasta deși a încercat, la sfîrșitul anilor '40, să-și continue colecția și, gest de spălare a păcatelor, să înregistreze cîteva lieduri de Mendelssohn, unul dintre compozitorii anterior proscrîși.

Trebuie istoria spusă pînă la capăt? Trebuie ea cunoscută pînă la capătul uman cognoscibil? Are vreo relevanță această insistență, încăpăținare a unei părți a umanității, de a-și cunoaște și, mergînd mai departe, de a-și înțelege trecutul? Are o relevanță morală această cunoaștere – și recunoaștere – a trecutului, ce se opune unei infinit mai comode memorii selective, eventual compătimitoare, atunci cînd nu e indiferentă față de experiențe și atitudini umane ce nu sînt confortante la rememorarea lor? Ce nu sînt confortante nici pentru imaginea pe care ne-am compus-o adesea despre actorii trecutului. Unde este limita între faptele „bune” și atitudinile reprobabile ale unor actori activi ai istoriei, există o frontieră dincolo de care angajamentele pentru o cauză anume, fie din convingere, fie din oportunism, fie din ambele, nu mai pot să fie trecute cu vederea, nerememorate sau ascunse sub covor cu bună știință? Și, dincolo de celebrități, ce se întîmplă cu ceilalți actori ai istoriei, oameni de rînd, merita ei și angajamentele sau suferințele lor aduse în discuție? Nu cred că istoria muzicii poate refuza reflecția cînd sînt puse asemenea întrebări, în ciuda unei predispoziții spre uitare și împăciuire, impulsivă, de exemplu, de multiplele posibilități de utilizare în stil

populist sau propagandistic a *Simfoniei a 9-a* de Beethoven.

O deformație probabil profesională m-a îndemnat să caut să aflu totuși mai multe despre pianistul Michael Raucheisen și motivele pentru care steaua sa a apus brusc în perioada postbelică. Pe scurt, răspunsul ar fi fiindcă s-a compromis și a fost, în aria sa de activitate, unul dintre demnitarii regimului nazist, conducînd în timpul războiului o secție a radioului german. Prieten bun al lui Goebbels, invitat la dineurile oficiale prezidate de Hitler, care îl felicita personal cu ocazia aniversării sale de 55 de ani în 1944, gata să contribuie la întreținerea moralului trupelor și răsplătit financiar copios pentru serviciile aduse, Raucheisen s-a bucurat de o putere de decizie deosebită în sistem. Arianizarea enciclopediei liedului universal, atît în ceea ce îi privea pe compozitorii, cît și pe autorii de texte proscrîși sau „degenerați”, nu a fost decît una din responsabilitățile sale asumate foarte conștiincios.

Autorul livretului colecției celor 66 de CD-uri pe care v-o semnalăm – și eu pe urma lui – se întreba dacă înregistrarea totuși a unuia dintre liedurile lui Schubert pe versurile proscrîșului Heinrich Heine a fost un act de risc asumat conștient. Nu, nu a fost! Cum observă cercetătorii ai istoriei muzicii

în perioada celui de-al treilea Reich, o directivă oficială din 1936 a autorităților culturale naziste permitea menținerea textului unui lied, chiar dacă autorul era evreu, dacă era vorba despre un compozitor și despre o melodie bine cunoscute, cum a fost cazul cu ciclul lui Schubert, *Schwanengesang*. Oficial, în această categorie intrau și ciclurile de lieduri celebre ale lui Schumann, pe versuri de Heine, pe care Raucheisen a ales însă să le elimine din enciclopedia sa.

Pentru informația celor interesați, „arianizat” în epocă a fost și libretul operei *Nunta lui Figaro*, al cărui autor era evreul Lorenzo da Ponte și care fusese tradus în germană de dirijorul Hermann Levi. Dacă de preferință oficialitățile au recomandat ca oratoriile lui Haendel, multe pe subiecte din *Vechiul Testament*, să nu fie cîntate, în 1939 s-a găsit util ca *Judas Maccabeus* să fie totuși interpretat. Și a fost, dar sub titlul *Comandantul* și cu un text rescris, pentru a impulsiiona avîntul războinic al populației.

Cum realitatea nu este niciodată exclusiv colorată în alb sau negru, legile rasiale aplicate treptat începînd din aprilie 1933, din diverse rațiuni, nu au interzis complet muzica unor autori sau interpreți evrei de notorietate. Interdicția a survenit abia la 1 aprilie 1938, muzica lui Mendelssohn, de exemplu, fiind boicotată și eliminată gradat, la fel ca și înregistrările pe disc ale unui Bruno Walter, Fritz Kreisler, Arthur Schnabel, Szimon Goldberg sau Gregor Piatigorsky. Nu același lucru s-a întîmplat cu actorii de rînd ai istoriei muzicale, instrumentiștii evrei fiind dați afară din 1933 din orchestrele germane. O exclude, într-un sens și ea graduală pînă la introducerea politicii de exterminare, în măsura în care muzicienilor evrei li s-a permis, pentru cîteva ani, să-și exercite meseria în cadrul unei „Ligi cultu-

Coperta broșurii expoziției *Muzica degenerată*, organizată de naziști la Düsseldorf în mai-iunie 1938

rale evreiești (*Jüdischer Kulturbund*)”. Creat inițial la Berlin, unde în 1934 avea circa 20 de mii de membri, modelul, ce institua în fapt o primă ghettoizare, a fost aplicat ulterior la nivel regional, cu muzica interpretată de evrei și în beneficiul exclusiv al evreilor care, firește, își finanțau singuri concerterele și alte genuri de spectacole. „Mărinimia” avea, desigur, limite, pentru a nu vorbi despre umilințe, din 1936, evreilor fiindu-le interzis să mai cînte lucrările lui Beethoven, căruia,

din 1937, i se adăuga Mozart și apoi, în perioada finală a existenței Ligii, desființată în 1941, toți compozitorii germani. Ce avea să urmeze, „soluția finală”, este un capitol al istoriei ceva mai cunoscut. Dar celor care laudă permisivitatea regimului antonescian față de o serie de instituții culturale evreiești în anii celui de-al doilea război mondial, pe de altă parte, este poate util să li se amintească modelul german ce nu a apucat să fie „finalizat” pretutindeni.

Mihaela **MICHAILOV****TEATRU LA ROTISOR**

Alba-neagra servitorului acrobat

Giorgio Strehler este un driver prin care Commedia dell'Arte se instalează în rețeaua de căutare a spectatorului contemporan. Strehler e o istorie arhivată în capitole copertate. Spectacolele lui dezvoltă fotografii dintr-o tradiție pe care nu ai cum să o ignori, dar în care e foarte posibil să nu te regăsești. Trebuie însă să știi de la început care e semnificația și rolul unui spectacol ca *Arlecchino, slugă la doi stăpîni*. El recuperează un gazon format și e, genetic, un mit teatral. Legătura lui cu teatrul contemporan e cea dintr-un arbore genealogic. Vrei să-l cunoști ca să afli de unde vii. Dacă se aplică altă grilă de lectură spectacolului lui Strehler, el poate părea plictisitor și inutil.

Convenția fixității măștilor, pe care se bazează Commedia dell'Arte – personajele sînt niște schițe predate –, e hașurată inteligent de Strehler. Fiecare

mască – Pantalone, Dottore, arhetipuri ale Commediei – își deșiră mileul pe care este cusută. Stilul de joc este de multe ori parodiat de către cei care îl per-

Arlecchino. Slugă la doi stăpîni de Carlo Goldoni.
Regia: Giorgio Strehler. Cu: Ferruccio Soleri, Ettore Conti, Giorgio Bongiovanni, Sara Zoia, Paolo Calabresi, Stefano de Luca, Stefano Onofri, Giorgia Senesi, Stefano Guizzi, Sergio Leone, Enrico Bonavera, Alessandra Gigli, Luca Criscuoli

sonalizează. Comentariul ironic devine un fel de bold cu care actorii se auto-împung pentru a lua distanță față de masc-anthropologia lor. Unul dintre cuvintele rostite frecvent, decupînd dialogurile, este *modern*, șurubul anulării distanței pe care ficțiunea o poate absorbi, punînd-o în același timp sub semnul întrebării. Strehler practică apropierea prin de-fixare a unui model teatral tipologizat. Totuși, *Arlecchino, Slugă la doi stăpîni* este asemenea unui automobil de epocă prin care recuperezi un flash temporal înfiletat. Îi recunoști autenticitatea, îi apreciezi perfecția asamblare, dar îl privești printr-un ecran care ține, inevitabil, de o ruptură în percepție. Există spectacole care se uzează ca sincronizare a mesajului transmis, rămînînd în același timp referințe pentru un context teatral de referință la care se rapor-

tează. În această categorie intră spectacolul lui Strehler, care a putut fi văzut la Bulandra pe 26, 27, 28, 29 și 30 aprilie. Și tocmai din acest motiv, el nu este un spectacol datat. Trebuie să știm doar perspectiva din care îl receptăm. Cîteva actori rămîn mereu în jurul scenei de pe scenă pentru a comenta acțiunea și a acroșa publicul, ceea ce repune în discuție complexa noțiune de convenție a Commediei dell'Arte. *Arlecchino, Slugă la doi stăpîni* e construit pe practicabilitatea confuziilor, travestiului, iubirii aminate și ubicuității, cu actorii de un profesionalism exemplar și o vitalitate gimnastică uluitoare.

Acrobațiile lingvistice sînt o sursă de comic substanțial. Sincopile, apocopele, stîlcirea unor nume proprii se folosesc ca ping-pong verbal cu un efect ludic gradat în funcție de situație.

Numele Beatrice este pronunțat de Arlecchino, sluga celor doi stăpîni îndrăgostiți unul de celălalt, în toate felurile, numai în cel corect nu, în cele mai tensionate momente.

Promotorul teatrului de artă, Strehler nu îl închide într-o clepsidră, intangibil. După cum afirmă George Banu, analizînd creația lui Strehler în *Ultimul sfert de secol teatral*, „Teatrul de artă nu se adresează nici mulțimilor, nici elitelor, ci unor ansambluri de ființe deschise... Aici spectatorul nu se va afla niciodată departe de actul teatral, dar nici nu va fi direct implicat”.

Arlechinada este pînă la urmă o jonglerie existențială, un spectacol al ficțiunii rolurilor jucate, învîrtite într-o ruletă teatrală. Strehler e un cufăr istoric precum cel din care Arlecchino scoate haine. Ba nu, costumele unui model teatral.

Iulia BLAGA

CRONICĂ DE FILM

Poate mă înșel, dar e perioada când la noi lovește primul val important al filmelor americane inspirate de atacurile de la 11 septembrie. Angajate mai fâțiș sau nu, conștient sau mai puțin conștientizat împotriva terorismului și în favoarea toleranței. Iar dacă nu e vorba despre o intrare asumată în campania lansată de președintele Bush, atunci e vorba de felul în care artistul percepe noua paradigmă deschisă odată cu 11 septembrie. Lumea s-a schimbat, e normal ca și arta să se schimbe, chiar dacă artiștii n-ar trebui să facă politică.

Chestie care nu e valabilă pentru Spike Lee, care tot timpul a funcționat ca port-stindard al cauzei afro-americanilor și căruia „evenimentele din 11 septembrie” i-au lărgit perspectiva. În *The Inside Man*, el construiește un tablou al societății americane contemporane pe structura unui thriller, cu un ritm demențial. Folosindu-se de motivul jafului perfect al unei bănci din New York, în care jefuitorii se identifică prin costume și măști cu cei pe care i-au luat ostateci – de rase diverse –, el pune un mare semn de întrebare asupra ideii de nevinovăție sau, mă rog, asupra vinii care se poate transmite fie sub forma păcatului original, prin ADN, fie prin voința celui care crede că faptele bune pot șterge o mare greșală din trecut.

Paul Haggis, scenarist cunoscut, a debutat în lungmetraj cu *Crash* (Oscar în acest an pentru cel mai bun film, scenariu original și montaj), o poveste compusă din multe povești mai mici, ai căror eroi sînt mai ales străini

naturalizați în America – mexicani, iranieni, sud-americani, care, alături de afro-americani și de „albii băștinași”, intră într-o rețea foarte densă de interacțiuni gen cauză-efect. Gestul unuia schimbă destinul celorlalți.

Nu mai „trăim decenii de împliniri mărețe”

Cu alte cuvinte, sîntem răspunzători nu numai pentru noi, dar și pentru ceilalți. Deci nu trăim de capul nostru – spun pe glazuri diferite atît Spike Lee, cit mai ales Paul Haggis, fiecare „somatizînd” în filmul său, după propria-i structură, „noua dezordine amoroasă” care se cere tratată cu mai multă grijă și atenție pentru cel de lingă noi. Poate mai mult ca niciodată, iubirea creștină e o noțiune cu atît mai derutantă cu cît ce s-a întîmplat la 11 septembrie și după a antrenat redefinirea termenului. Cum să răspunzi la rău? Cum se transmite vinovăția? Care e rădăcina răului? – sînt, iată (sic!), în-

Omul interior e ascuns sub zece straturi de zgură

trebări la care avem de răspuns pe paliere foarte diferite.

Acum, ziua de 11 septembrie ne-a schimbat viețile tuturor. Și e normal ca alte conștiințe artistice, de pe alte meridiane, să aibă un feedback, și el conștientizat sau nu. Nu mai „trăim decenii de împliniri mărețe”, cum suna cîntecul de pe vremea lui Ceaușescu, ci ani în care, ce să zic io, luăm la puricat cele mai mărunte lucruri pe care le facem, pentru că, e evident la scară mare, ce-am făcut pînă acum am făcut prost.

Caché vorbește despre lipsa responsabilității

Probabil că și austriacul Michael Haneke a rezonat la aceste teme, pentru că al său *Caché*

(premiat anul trecut la Cannes) vorbește despre ideea de responsabilitate, mai ales despre lipsa responsabilității. Miezul filmului e „ascuns” într-o replică, în burta filmului, și se referă la revolta algerienilor din Paris, în octombrie 1961, revoltă care a fost multă vreme neconfirmată de oficialități. Acesta e miezul unei povești care n-are nici o legătură aparentă cu politica și care descrie, tot pe structura unui thriller, ca și în cazul lui *The Inside Man*, destrămarea încrederei într-o familie pariziană confruntată cu niște casete video ce, teoretic, conțin amenințări. Dar casetele nu prezintă decît imagini cu casa acestei familii, prinsă în cadre fixe, imagini imobile care transmit o angoasă ce se transformă în teroare. Po-

vestea se complică atunci cînd își face apariția un algerian căruia eroul, cînd era mic, îi făcuse vînt din familie și nu-l lăsase să fie adoptat.

Haneke reține ideea de intoleranță la nivelul ei primar, al geloziei și invidiei manifestate de un copil care se dorea singurul obiect al afecțiunii părinților. Crescînd și refulînd evenimentul, copilul devine un burghez realizat familial și profesional, monstruos în buna lui creștere, care-l transformă într-un autist, un izolat nu numai de ceilalți, dar și de sine.

Titlul filmului nu se referă numai la secrete care țin sau nu de evenimente politice, ci și la secretele bine ascunse în inconștient și la modalitățile de a evita confruntarea cu adevărul, as-

Omul din interior!
The Inside Man
cu: Denzel Washington, Clive Owen (foto), Jodie Foster, Willem Dafoe

Crash!
Povești din LA
cu: Sandra Bullock, Matt Dillon, Don Cheadle, Ryan Phillippe

Ascuns!
Caché
cu: Daniel Auteuil și Juliette Binoche

cunzîndu-ne în spatele unor mecanisme „reflexe”. Eroul ia la final două pastile (pastilă egal „cachet” în franceză) ca să doarmă și să uite neplăcutul incident în care algerianul și-a tăiat gîtul în fața lui. Haneke se interoghează tot timpul asupra posibilității cinematografului de a spune adevărul, dar despre asta poate altă dată.

Răzvan ȚUPA

MUZICĂ PE LITERE

Balcan Beat Box: Balcanii fără frontiere

În luna aprilie, un articol din „New York Times” vorbea despre muzica interpretată cu instrumente de suflat din întreaga lume: „Ascultați muzica orchestrelor de suflători sau a fanfarelor, fie că este vorba despre o trupă din Mexic ori despre românii de la Ciocîrlia, și o să recunoașteți că este istoria lumii redată de alămuri. Serbia și România ajung să fie locul de naștere al muzicii braziliene frevo, alămurile orchestrelor țigănești din Macedonia și Bulgaria ar putea să fie rudele rădăcite ale Orchestrei Jaipur Kawa Brass din Benin sau ale oricărei trupe de jazz din New Orleans”. Niciodată aceste lucruri nu par

mai evidente decît atunci cînd ascuți Balcan Beat Box.

„Toate orchestrele de suflători au o legătură între ele”, declară Tamir Muskat, unul dintre fondatorii proiectului. Înainte să organizeze recitaluri în care muzica din Balcani este redescoperită în formule neașteptat de spectaculoase, Tamir Muskat și Ori Kaplan au cîntat pe scenele *underground* din New York, cu trupe precum Firewater, Gogol Bordello, J.U.F, Big Lazy, Shot'nez sau Victoria Hanna.

Pe site-ul Balcan Beat Box, demersul lor este descris drept „reacția naturală a unor muzicieni care doresc să ștergă granițele

politice (dacă urechile noastre nu țin cont de frontiere, noi de ce am face asta?)... De la Berlin pînă în Macedonia, din Bloomington Indiana la Tokio sau Ierusalim, în San Francisco, Bordeaux ori Bruxelles se ascultă și se dansează pe noile ritmuri BBB”.

Pe lingă muzicieni, un spectacol Balkan Beat Box aduce pe scenă DJ și artiști video, printre cei din urmă numărîndu-se Billy Levy și Alma Harel, care au dat identitate concertelor și videoclipurilor trupei. Îmbinînd ritmuri din Orientul Mijlociu, Africa de Nord și Estul Europei cu hip-hop și muzică electronică, BBB păstrează o amprentă inconfundabilă. Gîndiți-vă la Bregovic, înmulțiți cu doi și adăugați forța ironică a vitalității balcanice, lingă care se pot recunoaște influențele muzicii evreiești klezmer și abia dacă puteți să ghiciți cam pe unde se mișcă muzica BBB.

Merită spus și că numele lui Ori Kaplan este legat de trupa gipsy-punk Gogol Bordello. BBB a fost înființată acum trei ani, dar a devenit foarte repede un adevărat fenomen, ceea ce i-a făcut pe jurnaliștii newyorkezi să afle istoria muzicii: „Legăturile nu sînt doar teoretice. În jurul anului 1860, mii de țigani eliberați din robie au părăsit România ca să ajungă în sudul Statelor Unite, stabilindu-se mai ales în cartierele muzicienilor de culoare”, se spune în articolul din „New York Times”.

O NOAPTE FURTUNOASĂ ACASĂ LA COANA MARE

teatru și filme

www.24fun.ro

Petrecerea continuă

Matei BEJENARU

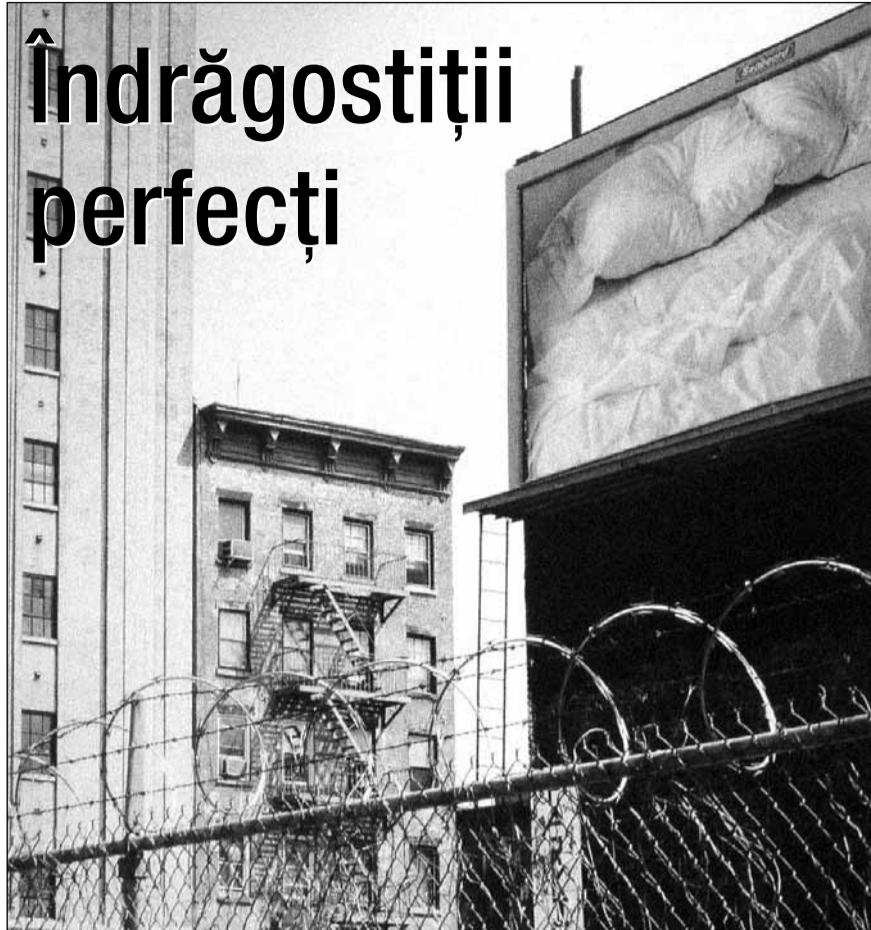
ARTE VIZUALE

Felix Gonzales-Torres a fost unul dintre artiștii vizuali care, cu discreție și fără patetism, a pus în discuție teme precum dragostea boala, moartea, suferința și pierderea celui drag. Combinând subtil experiențele personale cu reflecțiile asupra istoriei artei și luarea de poziții politice, el a fost unul dintre artiștii reprezentativi ai anilor '90. Poziția sa de artist gay, emigrant din Cuba în Statele Unite, cu toate că era vizibilă în proiectele sale, nu a fost spusă prin clișeele folosite de mulți artiști din generația sa.

Deși a folosit mijloacele formale specifice minimalismului și conceptualismului, schițe, fotografii, texte, obiecte *readymade*, Felix Gonzales-Torres a dezvoltat o critică a autonomiei și unicității lucrării de artă. În unele dintre expozițiile sale de la începutul deceniului trecut, el a instalat în galerii sau muzee imense teancuri de afișe, reprezentând imagini poetice și oarecum ambigue, iar publicul vizitator era invitat să ia câte un afiș. În mod similar, zeci de kilograme de bomboane oferite publicului pe tot parcursul expoziției ori „perdele” de becuri electrice, care dădeau o dimensiune feerică galeriei ca lume. Trebuie să menționăm că aceste lucrări au fost realizate după ce artistul știa că va muri de SIDA, la fel cum se întâmplase și cu partenerul lui cu ceva timp înainte.

Nu vom plînge ca în telenovele

„Portretele” lui Torres sînt și ele neobișnuite. În loc să expună un desen ori o fotografie a prietenilor săi, el a preferat să instaleze pe pereții galeriei un text ce cuprindea locuri și ani care aveau o semnificație în relația lor. După moartea partenerului său, el

Îndrăgostiții perfecti

a instalat pe mai multe panouri publicitare din New York o fotografie a unui pat cu două perne ce mai păstrau urmele a două corpuri care odată au stat împreună. Amintirea rămînea astfel proaspătă...

În lucrarea sa *Perfect Lovers*, artistul a instalat două ceasuri simple de perete, care au început să măsoare secunde din același moment. După ceva vreme, evident că defazajul a devenit tot mai evident, la fel ca și

timpul personal al fiecărui partener dintr-o relație de durată.

Felix Gonzales-Torres a murit în anul 1996. În ultimii ani ai vieții, el a avut parte de recunoașterea internațională, în 1994 organizînd o amplă expoziție la Muzeul Guggenheim din New York. Lucrările nu ne vorbesc explicit despre suferința sa. Nu vom plînge ca în telenovele, ci vom medita cu înțelepciune la suferința umană, cu care ne vom confrunta cu toții mai devreme sau mai tîrziu.

Oana STOICA

SPECTACOLUL SĂPTĂMÎNII

3 X Purcărete

Săptămîna bogată pentru fanii lui Silviu Purcărete. Trei spectacole ale marelui regizor, atît de

discret pe scenele românești, se joacă la Tîrgu-Mureș, Cluj și București.

În cadrul Zilelor Comemorative György Harag de la Cluj, Teatrul Național „Radu Stanca” din Sibiu prezintă *Cumnata lui*

Marti, 9 mai, ora 19.00, Teatrul Maghiar-Tîrgu-Mureș – *Cumnata lui Pantagruel (Omăgiu lui Rabelais)*. Miercuri, 10 mai, ora 20.00, Teatrul Maghiar de Stat Cluj, *Cumnata lui Pantagruel (Omăgiu lui Rabelais)*; Joi, 11 mai, ora 19.00, *Așteptîndu-l pe Godot*. Sîmbătă, 13 mai, duminică 14 mai, ora 19.00, Teatrul Bulandra, Sala Izvor, *Troilus și Cresida*, o producție a Teatrului Katona József din Budapesta.

Pantagruel, spectacol coprodus cu Teatrul Maghiar din Cluj și Compania Silviu Purcărete din Lyon, și *Așteptîndu-l pe Godot*. Gîndit ca un work-in-progress, bazat pe exercițiile făcute cu actorii pornind de la luxuriantul text al lui Rabelais, *Cumnata lui Pantagruel* este un calambur delicios despre omul care mîncă și sfîrșește mîncat de... moarte. Omul-pîine copt în cup-tor și hăpăit cu poftă, încă aburind, spune ceva despre plăcerea primitivă a mîncatului, nu din prisma gurmandului, fin degustător de bucate alese, ci a umflatului burții cu pompa la propriu. Omul ca depozit de mîncare. Să povestești despre mîncare cu umor, ei da, asta este talentul lui Purcărete. Din *Așteptîndu-l pe Godot* a scos filosofii absurdui vieții, jucîndu-se haios de-a joaca, adică de-a teatrul. Cine e Godot și de ce nu mai vine nu prea interesează. Pur și simplu, Gogo și Didi, doi actori (vagabonzi, ambulante?), repetă într-un teatru zi de zi

aceeași scenă în așteptarea unui oarecare Godot, de profesie domn. O fi regizorul? Dar ce ne pasă cînd cei doi sînt întruchiparea umanității candidă, a singurătății cu neputință de îndurat, astfel că ei conviețuiesc oarecum simbiotic într-o relație de atracție-respingere patern-filială. Pozzo, statuar mitocănesc în prima apariție, orbește și își pierde echilibrul, iar cei doi îl sprijină minute în șir, căci ei sînt echilibrul, normalitatea în teatrul-lume părăginit în care Lucky, degradat pînă la mumificare, fumegă cînd gîndește ca o mașinărie stricată. Iar copacul suspendat din teatrul de pe scenă se îmbogățește doar cu banala frunză. Atît. În spate, într-o altă scenă grotesc-idilică, un band de iepurași roz cîntă Schubert. Și Purcărete nu se termină aici. În cadrul Festivalului Shakespeare, va fi prezentat doar la București *Troilus și Cresida* realizat la Budapesta, un spectacol despre falimentul valorilor umane. Adică despre noi, azi.

Mădălina COCEA

LA BLOG

Poți să ții un secret? Nici nu trebuie

„PostSecret”, al treilea cel mai popular blog din lume, este dovedea clară a faptului că blogurile refuză să se supună vreunei definiții sau așteptări. Create inițial ca simple liste de link-uri interesante, apoi ca jurnale intime online ce puteau fi ușor și rapid actualizate, asimilate acum unui nou tip de jurnalism, blogurile ne dovedesc că modul în care oamenii aleg să folosească tehnologia este mereu imprezvizibil. Ce-ar face cineva în momentul în care i s-ar da libertatea de a publica absolut orice pe Internet? Și ce ar alege oamenii să citească, în momentul în care a publica pe Internet nu ar mai fi atributul exclusiv al celor cîțiva inițiați care nu se sperie în fața unui ? Primul răspuns care ne-ar trece prin minte ar fi, probabil, identic pentru ambele întrebări: „prostii”.

Adevăratele răspunsuri sînt mult mai surprinzătoare: se scriu confesiuni patetice și comentarii pertinente despre orice, se publică fotografii deocheate și adevărate opere de artă, însemnări specializate cu noutăți din lumea cîrligelor de undițe și birfe de la Casa Albă, notițe pentru cursuri și bilete pentru sinucideri ratate. Singurul lucru care unește însemnări atît de diferite este această denumire de „blog”, o tehnologie care lasă pe oricine să aibă propria sa parcelă pe Internet, un site pe care scrii la fel de ușor ca și cum ai trimite un e-mail.

Blogul „PostSecret” este și el unul dintre acele răspunsuri surprinzătoare ale libertății de expresie. Inițiat de creatorul său ca un proiect artistic, „PostSecret” este locul unde oamenii își împărtășesc cele mai intime secrete. Acestea sînt trimise la o adresă din America prin clasică și încă nedepășita poștă, sub forma unor vederi anonime, prelucrate manual. Erau, pînă la sfîrșitul anului 2005, 40.000. Frank Warren, un distribuitor de formulare medicale, devenit fără voia sa un simbol al noii culturi Internet, este cel care le citește și le publică în fiecare duminică pe blogul său.

„Am ciupit o colegă de fund”, spune o carte poștală. „Întru în armată ca să am o altă viață și să-i părăsesc pe toți, inclusiv pe soțul și copiii mei, fără să mă simt VINOVATĂ”, mărturisește o alta. Citești: „Mi-am dedicat viața cercetării în domeniul autismului, dar știu că nu-mi voi putea vindeca niciodată fratele” și te cutremuri; vezi: „Cînd practic yoga, armonii mi-o iau razna” și nu poți decît să surzi. Amuzante, intime, pesimiste, răvășitoare, copilărești – secretele sînt crăpături anonime în zidurile care ne înconjoară viețile și prin care se uită, săptămînal, milioane de oameni.

„PostSecret” este unul dintre cele mai celebre bloguri din lume, fiind nici jurnal intim, nici ziar, nici site cu anunțuri, ci pur și simplu „altceva”. În această lume a blogurilor, denumită de specialiști „blogosferă”, este loc pentru orice. Blogosfera face deja cam cît o Romînie și jumătate, cu 37,3 milioane de bloguri active la începutul lunii mai și cîte un blog creat în fiecare secundă. Adică, de cînd ați început să citiți textul, aproximativ 150.

Citiți-l în numărul următor pe Cristi Neagoe cu SCARA DE BLOG

Suplimentul DE CULTURĂ

Marca înregistrată - Editura Polirom și „Ziarul de Iași”

Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași” și „Gazeta de Sud”.

Suplimentul se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași” și „Gazeta de Sud”.

Colegiul editorial:

Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici

Redactor-șef:

George Onofrei

Secretar general de redacție:

Victor Jalbă

Redactor:

Ana-Maria Onisei

Rubrici permanente: Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumaru, Mădălina Cocea, Șerban Foartă, Radu Pavel Gheo, Casiana Ionită, Florin Lăzărescu, Cristi Neagoe, Ada Milea, Doris Mironescu, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu

Carte: Luminita Marcu, Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu

Muzică: Victor Eskenasy, Răzvan Țupa

Film: Iulia Blaga

Teatru: Mihaela Michailov, Oana Stoica

Arte vizuale: Matei Bejenaru

Caricatură: Lucian Amarîi (Jup)

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, 0724/ 574355, fax: 0232/ 214111, e-mail: supliment@polirom.ro, <http://www.polirom.ro/supliment.html>

Grafică: Ion Barbu

TV: Alex Savitescu

Ediții locale: Iași și Craiova

Tipar: S.C. Print Multicolor S.R.L., Iași

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378.

Pentru abonamente vă puteți adresa oricărei Agenții Rodipet din țară sau oricărui oficiu poștal.

Cititorii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarife de abonament:

- 18 lei (180.000) pentru 3 luni
- 36 lei (360.000) pentru 6 luni
- 69 lei (690.000) pentru 12 luni

• Potrivit articolului 206 CP, responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului • „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri MEDIAFAX •

Luiza VASILIU

ENTICLOPEDIA
ENCARTA

Ed Teve

„Acest instrument poate educa, poate ilumina; da, și poate chiar inspira. Dar o poate face numai dacă oamenii sînt hotărîți să-l folosească în acest scop. Altfel, e numai o cutie cu fire și lumini înăuntru. O luptă mare, și poate decisivă, trebuie purtată împotriva ignoranței, intoleranței și a indiferenței. Această armă a televiziunii ar putea fi de folos.” Erau anii '50, iar Edward R. Murrow, legendarul om de televiziune de la CBS, putea vorbi, fără să fie taxat de „visător”, despre potențiala putere pozitivă a televiziunii. Acum sînt anii 2000, e praf în București și e prea tîrziu pentru astfel de cuvinte: toți avem acasă o cutie cu fire și lumini, o mașinărie greoaie sau cu ecran plat, o măgăoaie de omorît vremea, care rareori are o sclipire încurajatoare (vreun film foarte bun, o discuție despre fotbal și pericolul extremismului, un documentar despre Iapon și înmormîntarea „în vînt”). Cît despre „iluminare”, nici nu poate fi vorba. Nu există la nici una dintre televiziunile românești vreo emisiune de divertisment care să nu fie contaminată de prostie, mame cu cancer și opere de caritate. Repet, e vorba despre divertisment. Pe Arte, înainte de Anul Nou, am văzut o panoramă a televiziunilor din lume: moderațiile egiptene care se luptă pentru emanciparea femeilor, telenovelele din Turcia despre dragostea „interzisă” dintre o turcoaică și un grec și jurnalele de știri cu violuri și crime „reconstituite” din România. Tipul jurnalistului în căutarea adevărului, care nu se lasă intimidat și manipulat, a fost și el ajustat contextului cu puțintică nesimțire, atotștiință și aplomb. Excepțiile sînt atît de puține, încît merită pretuire triplă.

Între timp, aștept cu interes televiziunea interactivă (să-ți comanzi de pe Net o emisiune sau un concert la ce oră vrei, direct în televizorul tău!), intru des pe nou inauguratul site al INA, plin cu tot felul de bunătați televizate din toate ungherele secolului XX (80% dintre ele mai sînt și gratuite), mă uit pe ARTE (deși și aici a apărut mania reality-tv-ului, cu un show de acum două săptămîni despre niște adolescente obeze care vor să slăbească împreună) și, mai ales, la fumul de țigară al angajaților de la CBS, în barul alb-negru unde cîntă Dianne Reeves, din foarte elegantul și subtilul „Good Night, and Good Luck” al lui Clooney.

O plimbare pe Bourbon Street

La fel ca John Kennedy Toole (cu savuroasa sa *Conjurație a imbecililor*, publicată postmortem) și Tennessee Williams (dramaturgul excentric al anilor '60), Truman Capote este unul dintre scriitorii gay geniali ai orașului New Orleans. „Coleg de generație” cu Norman Mailer, care îl considera „un stilist aproape de perfecțiune”, tînrul insolent, efervescent și greu de înduplecat în convingerile despre libertatea de gîndire (de iubire...) a produs nu doar literatură de marcă, ci și un adevărat brand individual. Lucru de la sine înțeles astăzi (deși încă nu unanim practicat), însă curată excentricitate pentru mijlocul de secol XX.

Ana-Maria Onisei

Imaginați-vă New York-ul a-nilor '40 împinzit cu postere publicitare înfățișînd un individ cu privire ageră, întins lasciv pe canapea, invitînd – prin mișcările surprinse delicat, în nuanțe de sepia (poziția miinilor, răsfrînte erotic în jurul torsului, rămîne subtilă, dar cu atît mai mult incitantă) – la... lectură. Acesta era Truman Capote, impostor literar, gangster al spiritului, cum ar fi spus Henry Miller, avid după șoc și chic social. Poza lui Truman provoca la cumpărături & însoțea vînzări colosale, stîrnea sușoteala, răscolind pudibonderiile new-yorkezelor mulți și slabi de înger. Una dintre anecdotele sau, dacă vreți, caracterizările celebre suna cam așa: „Băiatul acesta e fie prea tînr, fie de-a dreptul periculos”. Generalizînd (sau poate, din contră, particularizînd), e „senzual, pentru că e tînr. Trupesc, pentru că e tînr. Distructiv, pentru că e tînr. Și în această tinerețe, de dispreț”, a spus-o Gombrowicz, în a sa variantă de *Pornografie*.

Legenda și, ulterior, biografiile povestesc că poza, făcută de prietenul lui Capote, Harold Halma, și „amplasată” pe coperta IV a romanului de debut intitulat *Alte glasuri, alte încăperi*, nu era în nici un caz simplă întîmplare. Deși Truman susținea, cu relaxare și zîmbind ironic a năstrușnicie, tocmai con-

trariul. Se pare că scriitorul îi indicase cu precizie felul în care dorește să fie „surprins” în fotografie. E totuși discutabil: Capote avea suficientă agerime încît să intuiască atît de timpuriu (la doar 19 ani) modul în care se poate promova. Pe de altă parte, personalitatea sa duplicitară, de-o excentricitate ieșită din comun, ludic, dar și „malefic” din ochii negri, scilpitori se mulau de la sine pe brand-ul ce avea să fie „construit”.

Mîna în mîna cu Marilyn Monroe

În cercurile culturale *underground*, Capote se bucura de o faimă răsunătoare. Mereu pus pe contre, savura din plin polemicele pe orice temă. În fapt, spre sfîrșitul vieții – se spune – nu a mai reușit să-și definească ultimul proiect de roman, căci își amăgea energia creativă exclusiv în droguri, *bourbon* și discuții literare. Nimic de reproșat: Truman făcea și desfăcea relațiile sociale ale momentului. Cu vocea sa ascuțită, pițigiată și burghez-cizelată, înveșmîntat în cele mai bizare combinații de culori, era miezul tuturor mondenităților. După ce *Alte glasuri, alte încăperi* se vînduse în peste 26.000 de exemplare și „ținuse” topul „The New York Times” timp de nouă săptămîni, Capote a pornit într-un tur devorator al culturii europene, iar

orientările sale s-au îndreptat și către film. Celebră rămîne colaborarea cu regizorul John Houston pentru *Beat the Devil* (1954). Iar în timpul filmărilor la *The Asphalt Jungle*, Capote a întîlnit-o pe planturoasa blondă Marilyn Monroe – cu care a negociat, ulterior, apariția într-unul din filmele făcute după scrierile sale, dar aceasta l-a refuzat. „Cu trăsăturile naturale la iveală, fără urmă de machiaj, Monroe arăta ca o fetișcană de 12 ani, avînd expresia unei virgine care tocmai aflase că a fost dată la un orfelinat și își deplîngea soarta”, afirma scriitorul american. Nu același lucru s-ar putea spune despre Audrey Hepburn, o altă icoană a vremii, al cărei stil clasic-glamoros s-a suprapus perfect cu rolul eroinei frenetice și dependente de fericire din *Breakfast at Tiffany's*, regizat de Blake Edwards.

Rebranding Truman Capote

Odată cu volumul *Breakfast at Tiffany's* (1958), stilul literar al lui Capote s-a schimbat. El însuși o recunoaște, iar în *Cold Blood* (1966) marca deja desprinderea de ficțiune, fiind un amplu „reportaj” despre o crimă reală, petrecută în Kansas. Pe banii celor de la „The New York Times”, Truman a plecat să investigheze la fața locului și a sfîrșit, în același stil ieșit din comun, prin a deveni

Fotografia de pe coperta a patra a volumului *Alte glasuri, alte încăperi*, în ediția originală din 1948. © foto: Harold Halma

empatic cu stările celor doi criminali. Notele sale, luate pe foi răzlețe din blocknotes-uri aflate la îndemînă (nu avea nici o tehnică stabilită și nici reportofon), s-au transformat în romanul de consacrare.

Capote devenea din ce în ce mai ferm în privința manifestărilor sale sociale și a unei transformări subite, dar scilpitoare: „Pot spune că am avut două cariere: una precoce, a unui tînr care a publicat o serie de cărți chiar remarcabile, și cea de-a doua, care a început cu *Breakfast at Tiffany's*. O întorsătură de condei clară, dar nu definitivă. Continuu să cred că nu am atins ce-mi doresc, acolo unde îmi doresc. Probabil că această ultimă carte e cel mai aproape de nivelul la care pot ajunge, cel puțin din punct de vedere stilistic”, mărturisea scriitorul.

Jumătatea plină a cupei s-a revărsat tot dinspre lumina reflectoarelor. Pentru a sărbători succesul lui *In Cold Blood*, ambroziacul Capote a organizat, la stilatul Plaza Hotel, un bal mascat. Considerat evenimentul social al secolului, concepția magicianului, *The White & Black Ball*, a făcut istorie. Norman

Mailer, „recompensat” cu premiul pentru cel mai prost costum al balului, povestea: „pentru unii, măștile de aici au fost mai seducătoare decît oricare carte a lui Truman Capote”. Amănuntele spumoasei petreceri sînt subiect de carte și în 2006. Deborah Davis a publicat volumul *Party of the Century*, o cronică-remember (sau reminder) a grandiosului eveniment.

Ultimul proiect al lui Capote, romanul de inspirație proustiană *Answered Prayers*, nu a fost niciodată finalizat, însă o povestire a apărut în 1975 în „Esquire”, stîrnind noi controverse. S-ar spune că Truman le-a făcut figura cunoștințelor sale celebre: multe dintre personajele de notorietate își (re)vedeau, în note caricaturale, comportamentul, picanteriile vieții particulare, gafele sociale printre rîndurile scrise de Capote.

În fine, „în secret” și la fel de misterios, Truman se va juca – cu puțin înainte de moartea sa – de-a însuși Truman Capote în filmul lui Woody Allen *Annie Hall* (1977): un trecător care este cîștigătorul concursului *Truman Capote Look-Alike*. În orice caz, o imagine, o marcă de neegalat.

Truman Capote s-a născut pe 30 septembrie 1924, în New Orleans. Odată cu publicarea romanului *Alte glasuri, alte încăperi*, Capote a fost propulsat în topul scriitorilor de talie internațională. I s-au decernat „O'Hary Short Story Prize”, premiul „National Institute of Arts and Letters for Creative Writing” și „Edward Award”. Printre cele mai importante scrieri ale sale se numără: *The Grass Harp*, *Breakfast at Tiffany's*, *A Christmas Memory* and *The Thanksgiving Visitor* sau celebrul roman *In Cold Blood*. Capote a murit la 60 de ani, în 1984, în Los Angeles. În românește vor părea în curînd, în colecția „Biblioteca Polirom”: *Alte glasuri, alte încăperi* (traducere de Mircea Ivănescu) și *O vară de răsruce* (traducere de Antoaneta Ralian).

ISSN 1584-8272

9 771584 827000 75